

EINDVERSLAG ERPS-KWERPS – HOF VAN SINT-ELISABETH

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN
E. AUDENAERT, E. KEERSMAEKERS
A. DOUCET & K. BOUCKAERT

SEPTEMBER 2020

Titel

Eindverslag Erps-Kweps – Hof van Sint-Elisabeth

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Evelien Audenaert,
Emma Keersmaekers, Alexander Doucet en Kevin Bouckaert

Actoren veldwerk

Kevin Bouckaert (veldwerkleider), Ben Van Genechten (assistent-archeoloog),
Emma Keersmaekers (assistent-archeoloog), Alexander Doucet (assistent-archeoloog),
kraanwerk door Van Eyken Trans

Projectnummer

2018D281

Plaats en datum

Kortenaken, september 2020

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2018D281
ISSN 2034-5615

© 2020 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

1 INHOUDSOPGAVE

2	Beschrijvend gedeelte	5
2.1	<i>Inleiding</i>	5
2.2	<i>Administratieve gegevens.....</i>	6
2.3	<i>Archeologische voorkennis.....</i>	9
2.3.1	Bureaustudie	9
2.3.2	Vooronderzoek met ingreep in de bodem	10
2.4	<i>Onderzoeksopdracht</i>	12
2.4.1	Vraagstelling met betrekking tot de archeologische site	12
2.4.2	Onderzoeksvragen	12
2.4.3	Randvoorwaarden	13
2.4.4	Beschrijving van de geplande werken	13
2.5	<i>Werkwijze en opgravingsstrategie.....</i>	14
2.5.1	Opgravingsmethode	14
2.5.2	Organisatie van de opgraving.....	15
2.5.3	Relevant gebruikt materiaal	17
2.5.4	Afwijkingen strategie t.o.v. het Programma van Maatregelen	17
2.5.5	Selectiekeuze vondsten	17
2.5.6	Selectiekeuze staalname	17
2.5.7	Inbreng specialisten en algemene wetenschappelijke advisering.....	17
3	Assessmentrapport	18
3.1	<i>Gehanteerde methode, technieken en criteria.....</i>	18
3.2	<i>Observaties en registraties</i>	18
3.2.1	Assessment van de vondsten	18
3.2.2	Assessment van de stalen.....	18
3.2.3	Conservatie-assessment	19
3.2.4	Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren.....	19
3.2.5	Assessment van de archeologische site.....	19
3.3	<i>Potentieel voor wetenschappelijk onderzoek.....</i>	20
3.4	<i>Uit te voeren onderzoek</i>	21
3.4.1	Te beantwoorden onderzoeksvragen.....	21
3.4.2	Strategie voor de verwerking	21
3.4.3	Conservatiestrategie.....	21
3.4.4	Onderzoeksvragen bij vervolgonderzoek	21
4	Interpretatie van de archeologische site.....	22
4.1	<i>Landschappelijk, historisch en archeologisch kader</i>	22
4.1.1	Landschappelijk kader	22
4.1.2	Historisch kader	23
4.1.3	Archeologisch kader	27
4.2	<i>Stratigrafische opbouw.....</i>	28
4.2.1	Bodemgenese	28
4.2.2	Bodembewaring	30

4.2.3	Bodembewaring en bewaring archeologische site en artefacten	30
4.2.4	Referentiebodems op gekende archeologische sites	30
4.3	<i>Beschrijving van de archeologische site</i>	31
4.3.1	Paalkuilen	36
4.3.2	Andere constructies.....	42
4.3.3	Greppels en kuilen	44
4.4	<i>Culturele en natuurwetenschappelijke vondsten</i>	47
4.5	<i>Datering en interpretatie van de archeologische site</i>	50
4.5.1	Relatieve datering a.d.h.v. sporen en vondsten	50
4.5.2	Absolute datering a.d.h.v. natuurwetenschappelijke dateringstechnieken.....	50
4.5.3	Absolute datering a.d.h.v. historische bronnen	50
4.5.4	Tafonomische opbouw en formatie	50
4.6	<i>Synthese</i>	52
4.6.1	Interpretatie van de archeologische site	52
4.6.2	Belang en betekenis van de archeologische site	52
4.7	<i>Beantwoording onderzoeksvragen</i>	53
4.8	<i>Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek</i>	55
4.9	<i>Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek</i>	55
4.10	<i>Bibliografie</i>	56
4.11	<i>Figurenlijst</i>	57
4.12	<i>Plannenlijst</i>	58
4.13	<i>Fotolijst</i>	59
5	Bijlagen	63
5.1	<i>Sporenlijst</i>	63
5.2	<i>Vondstenlijst</i>	64
5.3	<i>Lijst metaaldetectie</i>	64
5.4	<i>Stalenlijst</i>	64
5.5	<i>Fotolijst</i>	65
5.6	<i>Plannenlijst</i>	67
5.7	<i>Tekeningenlijst</i>	67
5.8	<i>Referentieprofielen</i>	68
5.9	<i>Conservatierapport</i>	68
5.10	<i>Skeletformulieren</i>	68
5.11	<i>Resultaten aardkundige en natuurwetenschappelijke analyses</i>	68

2 BESCHRIJVEND GEDEELTE

2.1 INLEIDING

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone...

Na afloop van een archeologische opgraving dient de erkende archeoloog een rapportering in bij het Agentschap Onroerend Erfgoed. Deze rapportering neemt de vorm aan van een archeologierapport en uiteindelijk een eindverslag. De rapportering over de opgraving heeft tot doel een overzicht te bieden van de resultaten van de uitgevoerde onderzoekshandelingen en het bijkomend wetenschappelijk potentieel van de resultaten daarvan te duiden. Voorliggend rapport is het eindverslag van de onderzoekshandelingen.

2.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Administratieve fiche	
Naam site:	Erps-Kwerps – Hof van Sint-Elisabeth
Onderzoek:	Opgraving
Ligging:	Provincie Vlaams-Brabant, Kortenberg, Erps-Kwerps, Hof van Sint-Elisabeth
Kadaster:	Kortenberg, Afd. 2, Sectie C, percelen 606G2 en 606F2
Coördinaten:	A X 165936.978592358
	Y 177578.267552375
	B X 166012.030924025
	Y 177633.491463652
	C X 165953.99371841
	Y 177553.79706898
	D X 166030.239659299
	Y 177610.364174815
Uitvoerder:	ARCHEBO bvba Merelnest 5 3470 Kortenen
Projectcode opgraving:	2018D281
ID-nummer bureaustudie :	ID: 4235
ID-nummer proefsleuvenonderzoek :	ID: 6749
ID-nummer archeologierapport :	ID: 269
Projectleiding:	Jan Claesen
Erkenningsnummer projectleiding:	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014
Bewaarplaats archief:	Opdrachtgever
Grootte projectgebied:	Ca. 2.900 m ²
Uitvoeringsperiode:	17 tot 20 september 2018
Reden van de ingreep	Ontwikkeling van 12 koopwoningen.
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van het verslag van resultaten is een overzicht bieden van de resultaten van de uitgevoerde onderzoekshandeling en het wetenschappelijk potentieel duiden.
Termen Thesauri:	Opgraving, ijzertijd, middeleeuwen, nederzetting, spieker, greppel ...

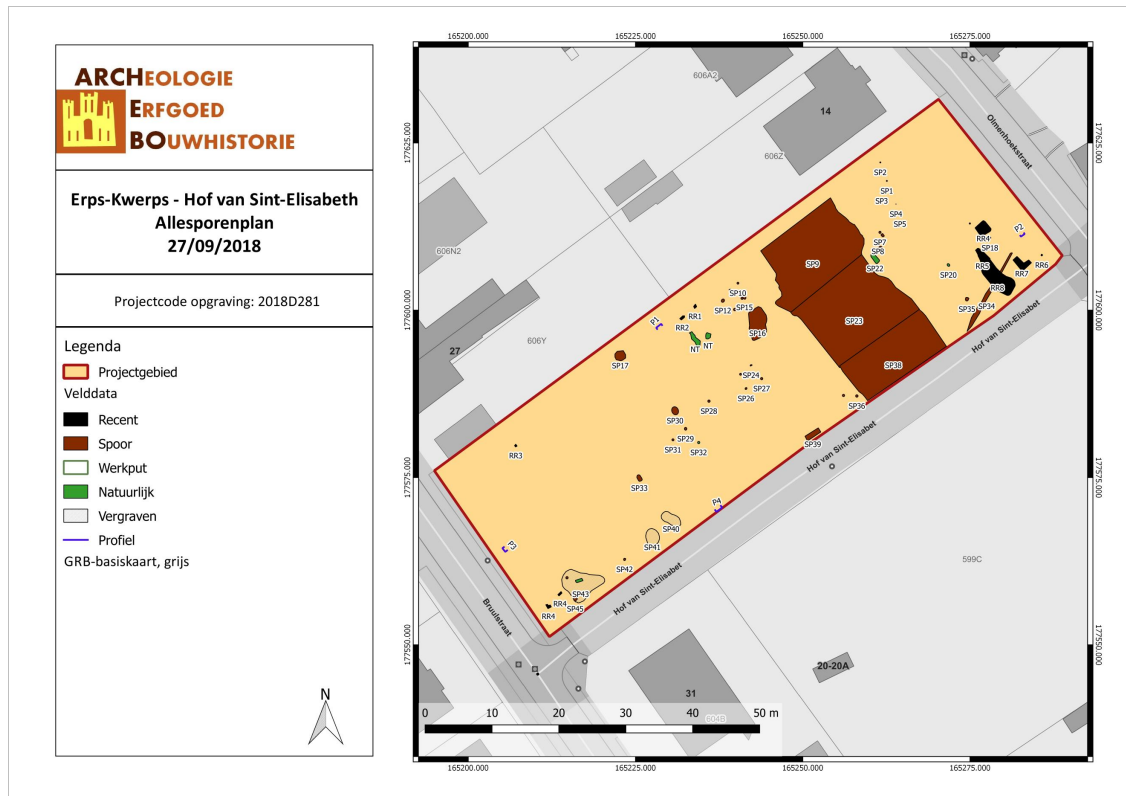
KOHO/18/09/29/1 - Digitale aanmaak

Figuur 1: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018)

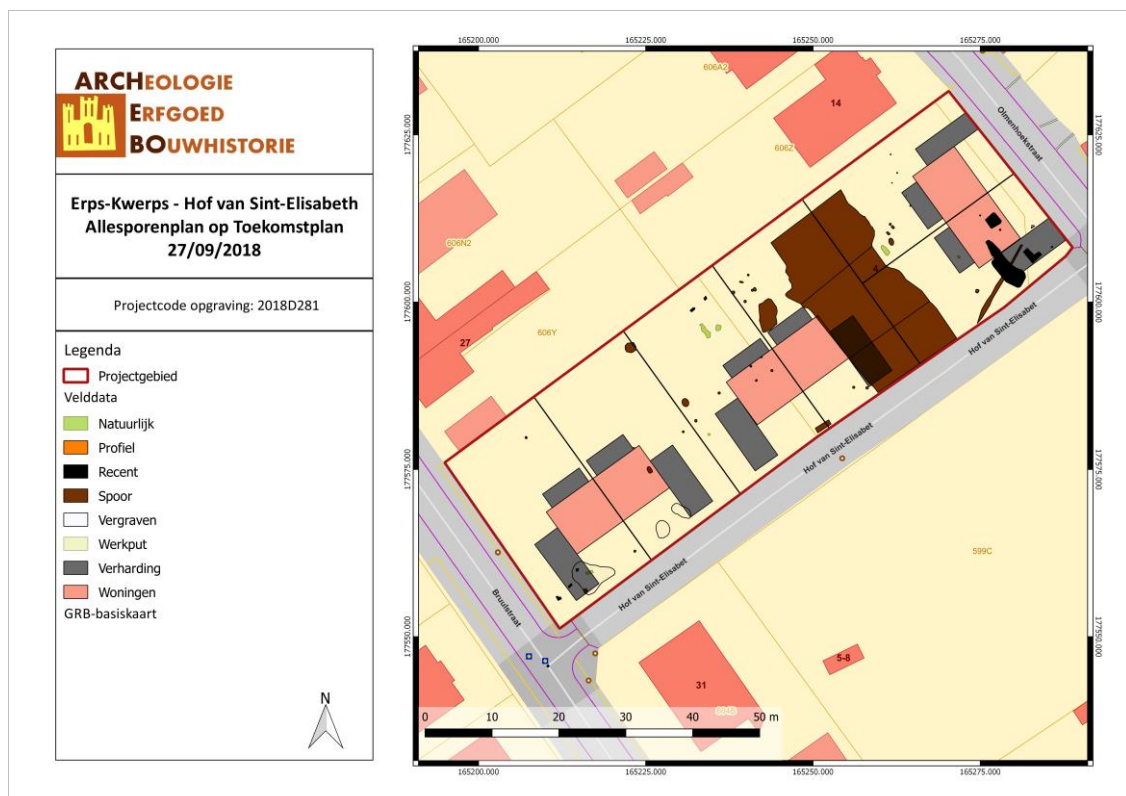
KOHO/18/09/29/2 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het projectgebied op de topografische kaart (Geopunt, 2018)

KOHO/18/09/27/3 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Allesporenplan (ARCHEBO bvba, 2018).

KOHO/18/09/27/4 - Digitale aanmaak

Figuur 4: Allesporenplan op toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018).

2.3 ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

2.3.1 Bureaustudie

2.3.1.1 Inleiding

Het doel van de bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie. Hierbij worden zo veel mogelijk cartografische en andere bronnen geraadpleegd.

2.3.1.2 Resultaten

De bureaustudie werd in juli 2017 uitgevoerd door Studiebureau Archeologie en leverde volgend resultaat op:¹

“In het kader van een geplande verkavelingsaanvraag werd een archeologienota opgemaakt. De initiatiefnemer voorziet in het bouwen van 12 vrijstaande ééngezinswoningen met centraal een nieuwe wegenis. De woningen zelf worden vorstvrij gefundeerd en krijgen geen kelder.

Het projectgebied bezit een hoog archeologisch potentieel voor het aantreffen van archeologische waarden vanaf de metaaltijden tot en met de volle middeleeuwen. Er zijn geen concrete aanwijzen dat binnen het projectgebied een in situ bewaarde prehistorische artefactensite aanwezig is. Op de kaart van Villaret staat op langs de Olmenhoekstraat een gebouw gekarteerd binnen het projectgebied. Op latere historische kaarten is dit gebouw niet meer aanwezig. Net ten zuiden wordt wel het Hof van Sint-Elisabeth gekarteerd. Mogelijk worden hieraan grenzend sporen aangetroffen die hiermee kunnen worden geassocieerd.

Het projectgebied zelf is het recente verleden niet bebouwd geweest. Centraal binnen het terrein loopt een grotendeels onverharde weg, de “Hof van Sint-Elisabethstraat.

Op basis van het bureauonderzoek alleen kunnen geen uitspraken worden gedaan over de al dan niet aanwezigheid van archeologisch waardevolle sites binnen de grenzen van het projectgebied.”

¹ De Raymaeker A., 2017a, pp. 25.

2.3.2 Vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.2.1 Inleiding

Het doel van het voorgestelde proefsleuvenonderzoek is het evalueren van de archeologische waarde op het gehele terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven, zodoende het archeologisch potentieel van het terrein na te gaan. Hierbij dient nagegaan te worden of er archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte om een inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering. Dit gebeurt door middel van een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed.

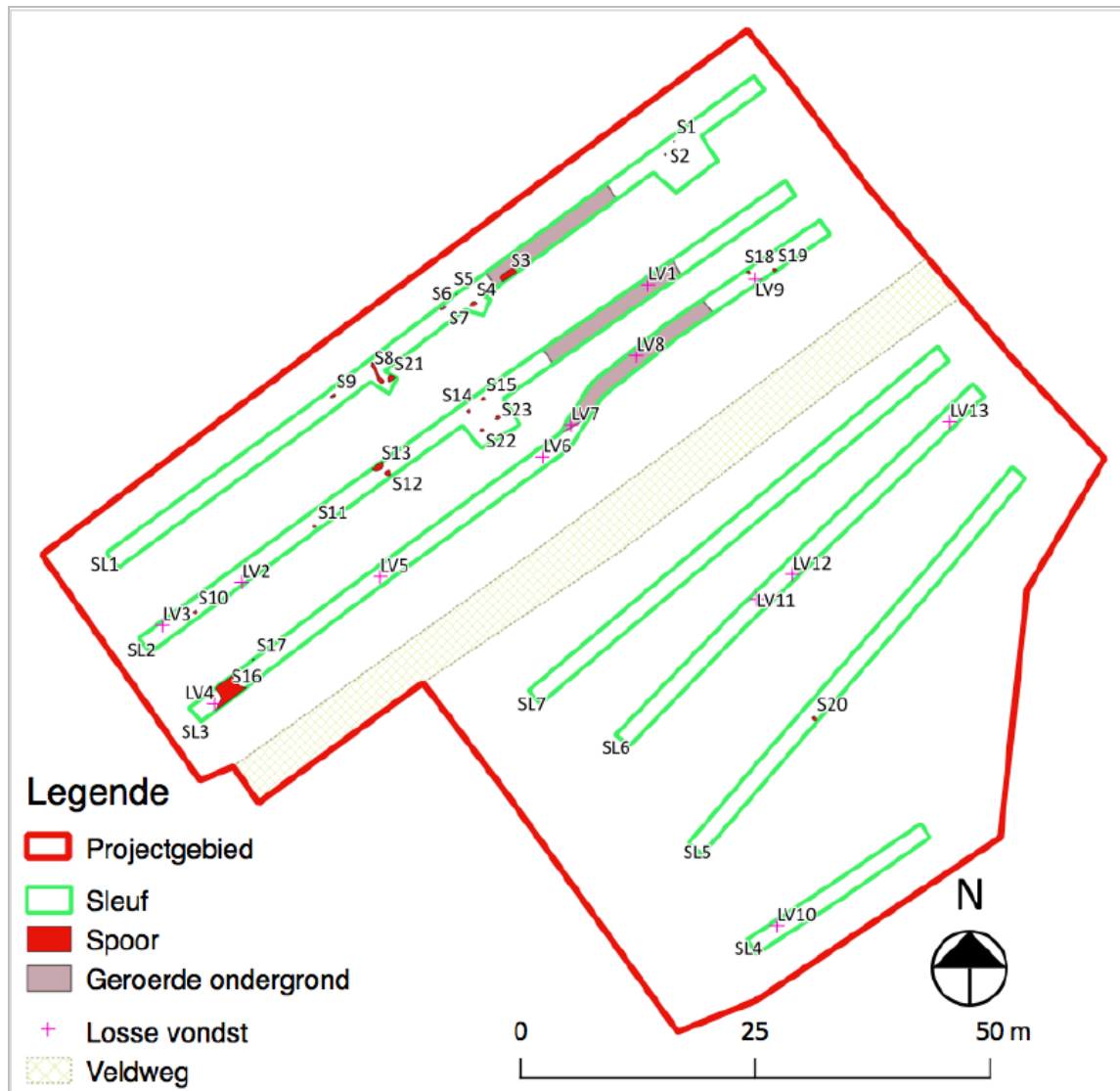
2.3.2.2 Resultaten

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek werd in maart 2018 uitgevoerd door Studiebureau Archeologie met de volgende resultaten: ²

“In de noordelijke helft van het projectgebied (ten noorden van de Hof van Sint-Elisabethstraat) komen bodemsporen voor die zijn geassocieerd archeologische structuren, nl. plattegronden van kleine gebouwen of bijgebouwen (type spieker/schuur). Hoewel er geen diagnostische mobiele vondsten werden aangetroffen in associatie met de spoorvullingen is een datering van het sporenbestand in de metaaltijden (ijzertijd) of de (vroeg-) Romeinse periode plausibel op basis van de rondzwermende fragmenten van handgevormd aardewerk en gedraaid Romeins aardewerk in het aanlegvlak van de proefsleuven. De groep van handgevormd aardewerk en Romeins gedraaid aardewerk wordt geïnterpreteerd als nederzettingsafval. Opvallend is dat een aantal fragmenten van handgevormd aardewerk kenmerken vertonen van misbaksels (te hoge bakking) of secundaire verbranding. Het kan dus niet worden uitgesloten dat er nog relictten van een lokale aardewerkproductie (in de vorm van veldoventjes) uit de ijzertijd en/of (vroeg-) Romeinse periode aanwezig zijn ter hoogte van of in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied.

In de noordelijke helft van het projectgebied is de ondergrond geroerd binnen een duidelijk aflijnbaar areaal van ca. 500 m². Deze bodemverstoring werd aangesneden in de drie proefsleuven. Op een aantal locaties zijn de sedimenten vermengd met baksteenpuin en verspreid werden ook kleine fragmenten van laat- en post-middeleeuws aardewerk opgemerkt. Wellicht gaat het om de relictten (uitbraaksporen) van een verdwenen laat- of post-middeleeuwse bouwstructuur.”

² Van Liefferinge N., 2018a, pp. 17

Figuur 5: Overzichtsplan met de bodemsporen en losse vondsten (© Studiebureau Archeologie, 2018)
(Bron: Van Liefvering N., 2018a, pp. 12 Fig. 2.9).

2.4 ONDERZOEKSOPDRACHT

2.4.1 Vraagstelling met betrekking tot de archeologische site

Op basis van het uitgevoerd proefsleuvenonderzoek, wordt archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving aanbevolen in de noordwestelijke hoek van het projectgebied. Er wordt voorgesteld het noordwestelijke gedeelte van het onderzoeksgebied op te graven, met een totale oppervlakte van ca. 2.900 m². Dit conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (CGP hoofdstuk 15³).

Figuur 6: Advieskaart (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: Van Liefvering N., 2018b, pp. 21 Fig. 3.1).

2.4.2 Onderzoeksvragen ⁴

De vraagstelling bij het vlakdekkend onderzoek is voornamelijk gericht op de fasering van het sporenbestand, de functiebeoordeling van de aangetroffen contexten en hoe deze zich chronologisch, ruimtelijk als functioneel verhouden op *inter*- en *intra-site* niveau.

Algemeen

- Wat is de aard, omvang, datering, spreiding, ruimtelijke samenhang en conservatie van de aanwezige archeologische waarden?
- Is er sprake van de aanwezigheid van een nederzetting (met woonfunctie en activiteitenzones) of gaat het om perifere fenomenen bij een nederzetting (o.a. off-site activiteiten)?

³ Agentschap Onroerend Erfgoed. "Code van Goede Praktijk voor de Uitvoering van en Rapportering over Archeologisch Vooronderzoek en Archeologische Opgravingen en het Gebruik van Metaaldetectoren, versie 3.0". Agentschap Onroerend Erfgoed, 2018

⁴ Van Liefvering N., 2018b, p. 23-24

- *Wat is de omvang, begrenzing en ruimtelijke structuur (erf/erven) van de eventuele nederzetting(en)?*
- *Hoe passen de vindplaatsen in de archeologische kennis van de regio per specifieke periode? Zijn de vindplaatsen vergelijkbaar met reeds onderzochte vindplaatsen in de regio?*

(Paleo)landschappelijke gesteldheid en bestaanseconomie

- *Wat is de relatie tussen de ligging van (onderdelen van) de site/nederzetting en de landschappelijk omgeving?*
- *Wat kan er gezegd worden over de inrichting van het landschap en de toenmalige vegetatie (al dan niet verbouwde gewassen) in de nabije omgeving van de vindplaatsen?*
- *Wat kan er op basis van het (an)organisch vondstmateriaal worden gezegd over de materiële cultuur, het voedselpatroon en de bestaanseconomie van de nederzetting(en)?*

Archeologische sporen, structuren en vondstmateriaal

- *Kunnen er structuren (zoals gebouwplattegronden) worden herkend? Zo ja, welke functie hadden de structuren (artisanaal, woonfunctie, funerair,...) en zijn er (typochronologisch gezien) vergelijkbare structuren in de archeologische literatuur aanwezig? Zo ja, wat zijn de verschillen en gelijkenissen tussen deze structuren?*
- *Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?*

(Natuurwetenschappelijke) datering

- *Wat is de fasering van het sporenbestand op beide vindplaatsen op basis van een analyse van het (an)organisch vondstmateriaal (incl. natuurwetenschappelijke dateringstechnieken)?*

Het vlakdekkend archeologisch onderzoek wordt beschouwd als geslaagd wanneer geen relevante archeologische waarden meer aanwezig zijn in het projectgebied en er aldus voldoende informatie werd gegenereerd (beantwoording van alle onderzoeksvragen).

2.4.3 Randvoorwaarden

Er werden geen randvoorwaarden opgenomen. Het onderzoek kon in goede en droge omstandigheden uitgevoerd worden.

2.4.4 Beschrijving van de geplande werken

Binnen het projectgebied wordt voorzien in de ontwikkeling van 12 koopwoningen op het project “Hof van Sint-Elisabeth”. De woningen betreffen allen grondgebonden ééngezinswoningen. De woningen zullen een funderingsdiepte hebben tussen 70 en 100 cm onder het huidige maaiveld. Ze zullen niet worden voorzien van een kelder. In de voortuinen zullen regenwaterputten worden geplaatst. Centraal binnen het projectgebied wordt de huidige Hof van Sint-Elisabethstraat vervangen door een nieuwe. Deze nieuwe weg zal een verbinding vormen tussen de geplande ontwikkeling en de Bruulstraat. Langs de weg wordt voorzien in een aantal parkeerplaatsen. De straat wordt niet doorgetrokken naar de Olmenhoekstraat.

De verdere uitwerking van deze ontwikkeling zal gebeuren na het verkrijgen van de verkavelingsvergunning.

Figuur 7: Inplantingsplan van de geplande ontwikkeling.

2.5 WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE

2.5.1 Opgravingsmethode⁵

Binnen een areaal met een totale oppervlakte van 2.900 m² dient een vlakdekkende opgraving te worden uitgevoerd conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk.

Het staat de erkende archeoloog vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten per vindplaats. De omvang van iedere put/vlak is in ieder geval dusdanig dat er een accuraat ruimtelijk zicht wordt gegarandeerd en dat alle plannen naadloos aansluiten om te komen tot overzichtelijke opgravingsplannen van de vindplaatsen. De vorm en omvang van de individuele

⁵ Van Liefveringhe N., 2018b, pp. 24-25

werkputten moet toelaten om een duidelijk overzicht van de sporen, spoorcombinaties en structuren te verkrijgen, zonder deze te lang aan degradatie bloot te stellen. Wanneer structuren (zoals gebouwplattegronden) gedeeltelijk buiten het vlak van de uitgezette werkput dreigen te vallen, dient de werkput (lokaal) uitgebreid te worden om deze structuren in hun geheel te kunnen onderzoeken.

De opgraving wordt enkel uitgevoerd in omstandigheden die toelaten om de voorschriften uit de Code van Goede Praktijk uit te voeren op de wijze zoals deze hierin staan beschreven. Er worden ten allen tijde maatregelen genomen om schade aan archeologische sporen of vondsten door weersomstandigheden tegen te gaan. Diep uitgegraven bodemsporen (zoals waterputten) dienen te worden onderzocht na een artificiële verlaging van de grondwaterspiegel (bemaling) indien spoorvullingen dieper reiken dan 30 cm onder het grondwaterniveau. De plaatsing van eventuele bemaling wordt door de archeoloog begeleid om schade aan het omringend bodemarchief zoveel mogelijk te beperken.

Bij het aantreffen van opgevolde grachten, waterputten, beerputten, silo's en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen voor natuurwetenschappelijk en dateringsonderzoek. Bij het couperen van waterputten wordt er zorg voor gedragen dat de volledige waterput met insteekkuil wordt gecoupeerd, rekening houdend met de veiligheid van het personeel.

In het geval van omvangrijke coupes of uitgravingen wordt de omvang (in horizontale en verticale zin) van de uitgraving ingemeten met landmeetkundige precisie. Deze informatie wordt bezorgd aan de initiatiefnemer. Op deze manier kunnen eventuele stabiliteitsproblemen worden vermeden tijdens of na de bouwwerkzaamheden.

2.5.2 Organisatie van de opgraving

Het archeologisch onderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving werd uitgevoerd tussen 17 en 20 september 2018 door middel van de aanleg van drie aansluitende ZW-NO georiënteerde werkputten. De eerste twee hadden ongeveer dezelfde grootte met een oppervlakte van ca. 1.100 m². Werkput 3 had een oppervlakte van ca. 700 m².

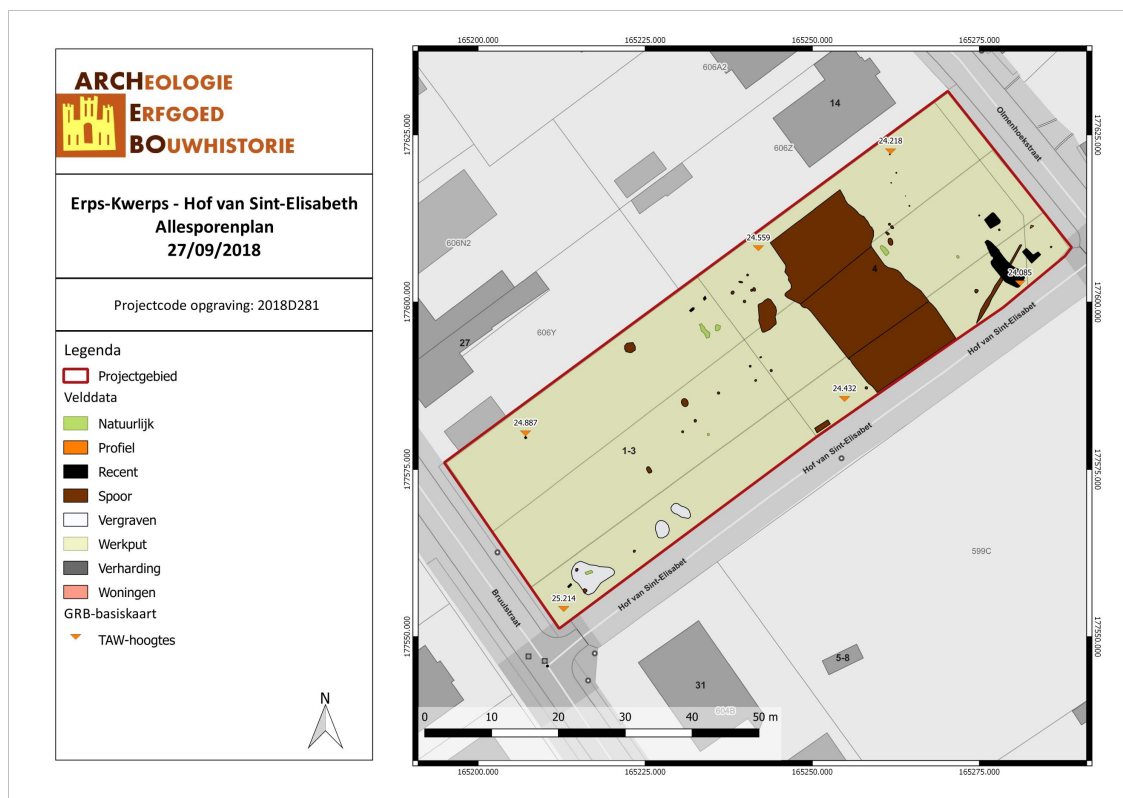
De opgravingszone werd opgedeeld in drie werkputten opdat het terrein op korte termijn afgewerkt kon worden en de sporen niet zouden degraderen door het openliggen. De werkputten werden aangelegd op één archeologisch niveau, tussen 40 en 60 cm t.o.v. het huidige maaiveld, wat neerkomt op een diepte tussen ca. 24,8 en 24 m TAW.

Het veldwerk werd uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk. De opmetingen werden handmatig uitgevoerd met een GPS-aangestuurd systeem met precisie van 1 cm. De teelaarde, het aangelegde vlak, de sporen en de storten werden onderzocht met een metaaldetector. Het archeologisch vlak werd handmatig opgeschoond. Alle sporen kregen een uniek nummer, werden beschreven en geregistreerd via foto's en opmetingen. De grondsporen werden geregistreerd, gecoupeerd en onderzocht. Stalen werden genomen bij het uithalen van de sporen. Er werden voldoende referentieprofielen aangelegd om de bodemopbouw van het onderzoeksgebied na te gaan. Deze profielen werden opgeschoond, gefotografeerd, getekend en besproken.

KOHO/18/09/27/5 - Digitale aanmaak

Figuur 8: Onderzoeksgebied opgedeeld in werkputten (ARCHEBO bvba, 2018).

KOHO/18/09/27/6 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Allesporenplan met hoogtes (ARCHEBO bvba, 2018).

2.5.3 Relevant gebruikt materiaal

Het archeologisch vlak werd aangelegd met een 21-tons kraan en dit met een platte graafbak. Bij het opmeten van het vlak, sporen, puntvondsten... werd gebruik gemaakt van een GPS-gestuurd systeem met een precisie van 1 cm. Foto's werden genomen met een digitaal fototoestel. De metaaldetectie werd uitgevoerd met behulp van een metaaldetector. Verder werd gebruik gemaakt van klein opgravingsmateriaal zoals: schop, truweel...

2.5.4 Afwijkingen strategie t.o.v. het Programma van Maatregelen

Er zijn geen afwijkingen ten opzichte van het vooropgestelde Programma van Maatregelen.

2.5.5 Selectiekeuze vondsten

Tijdens het veldwerk werd geen selectie van de vondsten doorgevoerd. Alle aangetroffen vondsten werden per spoor of per laag ingezameld en voorzien van een vondstenkaartje/-nummer.

2.5.6 Selectiekeuze staalname

Bij het aantreffen van opgevolde grachten, waterputten, beerputten, silo's en/of diepe afvalputten wordt bijzondere aandacht besteed aan de monsternamen voor natuurwetenschappelijk en dateringsonderzoek.⁶

Stalen worden genomen in functie van de onderzoeksvragen of indien deze uiterst interessant lijken. Voor de landschappelijke vraagstellingen kunnen geologisch materiaal, pollen, zaden en vruchten, hout en ander vegetatief plantenmateriaal,... interessant zijn. Voor de culturele vraagstellingen kunnen dierlijke resten, plantkundige resten,... interessant zijn. Naar dateringsdoeleinden toe kan staalname gebeuren in functie van ¹⁴C-datering of dendrochronologie. Indien tijdens het veldwerk blijkt dat er onzekerheid is over de uitvoering van bepaalde staalnames zal de betrokken specialist hierbij betrokken worden. De monsters werden handmatig ingezameld waarbij gelet werd op de positie van het monster in het spoor en mogelijke contaminatie (bioturbatie, ...).

Met betrekking tot conservatie worden geen specifieke handelingen of vereisten voorzien tijdens het veldwerk. Er worden specifieke maatregelen getroffen bij het aantreffen van hout, leder, metaal of glas. Indien nodig wordt een conservator geraadpleegd.

2.5.7 Inbreng specialisten en algemene wetenschappelijke advisering

Advies of wetenschappelijke begeleiding op het terrein werd niet als nodig beschouwd. Mevr. Ine Leonard fungeerde als erfgoedconsulent archeologie namens het Agentschap Onroerend Erfgoed.

⁶ Van Liefferinge N., 2018b, pp.25

3 ASSESSMENTRAPPORT

3.1 GEHANTEERDE METHODE, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Alle sporen, vondsten en stalen zijn beschreven en geregistreerd zoals omschreven in de Code van Goede Praktijk. Op basis hiervan werd een gedegen assessment van de vondsten, stalen, conservatie, sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren en de site in zijn geheel uitgevoerd door de veldwerkleider, de assistent-archeologen en -indien noodzakelijk- de natuurwetenschapper. De diverse methoden, technieken en criteria worden in onderhavige deelhoofdstukken verder omschreven.

3.2 OBSERVATIES EN REGISTRATIES

3.2.1 Assessment van de vondsten

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 9 vondstenummers uitgedeeld (V1 t.e.m. V9). Het gaat hierbij om een beperkt aantal scherven aardewerk, natuursteen, glas en een metaalslak. De verzamelde vondsten werden aangetroffen tijdens de aanleg van het vlak of tijdens het couperen van de sporen. Bij de metaaldetectie werden nog eens 10 nummers uitgedeeld (MD1 t.e.m. MD10). Het vondstmateriaal werd gewassen en relevante vondsten werden gefotografeerd. Alle vondsten zijn opgenomen in de determinatietabel (cfr. Vondstenlijst en Lijst metaaldetectie).

Het aardewerk vormt de op één na grootste groep binnen het vondstmateriaal (er werden enkel meer metalen artefacten teruggevonden met behulp van metaaldetectie). Alle scherven zijn gedetermineerd op basis van de aardewerksoort, daarna is verder gekeken naar vorm, vormdetails en eventuele versiering. Uitzonderlijke kenmerken, zoals onder andere gebruikssporen of het al dan niet verweerd of gefragmenteerd zijn van de scherven is van naderbij bestudeerd. Per vondstnummer werden alle vondsten bekeken en ingevoerd in de determinatietabel. Zo werden per vondstnummer alle belangrijke gegevens met betrekking tot de scherven genoteerd. Deze gegevens zijn o.a.: het aantal scherven, het MAI (Minimum Aantal Individuen) tussen deze scherven, om welk fragment het gaat (rand, wand, oor, bodem...), het baksel, versiering of glazuur, verschraling en indien mogelijk een datering. Op basis van deze gegevens kon een beter beeld over het hele aardewerkensemble gegenereerd worden.

3.2.2 Assessment van de stalen

Stalen werden genomen in functie van de onderzoeksvragen of indien deze uiterst interessant lijken. De stalen werden nadien afzonderlijk gewaardeerd in functie van eventueel verder wetenschappelijk onderzoek. Bruikbare stalen die in aanmerking komen voor wetenschappelijk onderzoek worden uitgeselecteerd en opgestuurd naar een labo.

Bij het archeologisch onderzoek werden 5 stalen genomen. Deze stalen werden genomen in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen of indien deze uiterst interessant lijken. Zo werden er 5 houtskoolmonsters genomen. De houtskoolmonsters werden handmatig uitgeselecteerd tijdens het uithalen van sporen. Zo werd minstens één staal uit een paalkuil van elke spieker genomen (SP12 en SP27) en de rest uit andere houtskoolrijke sporen (SP16 [2] en SP33). Hierbij werd gelet dat het geen intrusief houtskool betreft (niet in een mollengang of secundaire positie) maar in de opvulling van het spoor zelf. De houtskoolstalen werden genomen in functie van ¹⁴C-datering, zodoende bepaalde paalkuilen en met uitbreiding structuren preciezer te kunnen dateren.

3.2.3 Conservatie-assessment

Archeologische conservatie kent verschillende vormen die in alle fases van het archeologisch onderzoek kunnen worden toegepast om het onderzoekspotentieel van de opgegraven objecten ten volle te benutten (CGP 24.1). Zo wordt ervoor gezorgd dat alle nodige voorzorgen genomen zijn om de bewaring van een archeologisch artefact te verzekeren van bij het opgraven tot een eventuele verdere conservatiebehandeling. De artefacten worden bewaard in een gecontroleerde en aangepaste omgeving om eventuele degradatieprocessen te vertragen of te stoppen. Indien nodig wordt een conservatie in functie van het onderzoek (alle ingrepen die nodig zijn om zoveel mogelijk informatie uit een archeologisch artefact te halen) of een stabiliserende conservatie (de behandeling die nodig is om een artefact stabiel te kunnen bewaren en hanteren) uitgevoerd. Op basis van het assessment wordt - in samenspraak met een conservator - een beslissing genomen met betrekking tot welke ingrepen noodzakelijk en nuttig zijn. De conservator coördineert alle aspecten inzake conservatie tijdens het onderzoek.

Ook dient rekening worden gehouden met het vondstensemble. Indien een groot ensemble van dezelfde artefacten wordt gevonden is het niet in alle gevallen noodzakelijk om alle artefacten te gaan conserveren. In dit geval zal dan een representatief aandeel verder onderzocht en geconserveerd worden.

De vondsten die werden gerecupereerd tijdens het veldonderzoek bevinden zich in een stabiele toestand. De bewaringstoestand hiervan is vrij goed en naar conservatie toe stelt zich dan ook geen specifieke problematiek. Het vondstmateriaal wordt degelijk verpakt om verder verval en breuken te voorkomen en een degelijke bewaring ervan (tijdens en na het onderzoek) kan worden gegarandeerd. Geen van de ingezamelde vondsten werd geselecteerd voor actieve conservatie.

3.2.4 Assessment van sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren

Er werden in totaal 46 archeologische sporen aangeduid en beschreven. Daarnaast werden nog een aantal recente verstoringen ingemeten en op plan gezet. De meeste sporen zijn van antropogene oorsprong en kunnen voornamelijk als bewoningssporen geïnterpreteerd worden. Slechts vier sporen bleken na het couperen ervan van natuurlijk oorsprong te zijn. De archeologische sporen kunnen globaal in volgende categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels en overige kuilen.

De sporen werden beschreven, waarbij o.a. het spoornummer, de locatie (werkput, vlak, ...), de vorm, de inhoud (aard, kleur, textuur, inclusies), de afmetingen, een interpretatie en indien mogelijk een datering worden vermeld. De afmetingen zijn hierbij de waarden die werden opgemeten in het archeologisch grondvlak en de diepte ten opzicht van dit vlak. Alle sporen zijn opgenomen in een determinatietabel (cfr. Sporenlijst).

Het uitzicht en de inhoud van de afzonderlijke sporen werd met elkaar vergeleken om zo spoorcombinaties of -associaties te bekomen. Op basis hiervan is het mogelijk om archeologische structuren (zoals gebouwplattegronden e.d.) te herkennen of afzonderlijke sporen in eenzelfde periode te situeren.

3.2.5 Assessment van de archeologische site

Verspreid over het terrein werden in totaal 46 sporen aangetroffen en geregistreerd. 42 hiervan zijn van antropogene oorsprong. De archeologische sporen kunnen globaal in volgende categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels en overige kuilen.

Het betrof 16 sporen die verspreid over het terrein werden aangetroffen en met enige zekerheid als paalkuilen geïnterpreteerd kunnen worden. Een aantal van deze paalkuilen kunnen geassocieerd worden met elkaar en behoren bijgevolg dan ook tot eenzelfde structuur, m.n.: spiekers. Er werden in totaal 2 vierpalige spiekers (G1 en G2), een tweepalige constructie (SP29 en SP31) en een soort hekconstructie (SP 1-5) teruggevonden. De twee vierpalige spiekers bevinden zich in het midden van het onderzoeksgebied en hebben eenzelfde NW-ZO oriëntatie.

Verder werd er over alle werkputten een groot braakspoor van mogelijk een laat- of post-middeleeuws gebouw (SP9, SP23, SP38) aangetroffen. Het grote braakspoor, dat zich NW-ZO oriënteert, strekt zich uit over de ganse breedte van het onderzoeksgebied.

3.3 POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

3.3.1 ¹⁴C-datering

Om de datering van de structuren scherper te kunnen stellen, kunnen houtskoolmonsters nuttig zijn door het uitvoeren van een radiokoolstofdatering of ¹⁴C-analyse. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat het staal dat uit de paalkuilen van de plattegronden worden gerecupereerd niet altijd adequaat is. Het houtskool kan door post-depositionele processen in de paalkuilen terechtgekomen zijn, waardoor deze mogelijk niet representatief zijn voor de constructieperiode van de structuur. Het houtskool kan als residueel materiaal in het paalgat terechtgekomen zijn, bij de aanleg of de uitbraak van de structuur. Evengoed kunnen deze intrusief zijn, en in het archeologisch spoor terechtgekomen zijn als nazakking op de plaats van een uitgebroken paal. Zelden is in paalsporen nog materiaal aanwezig dat rechtstreeks aan de aanleg van het verdwenen gebouw gerelateerd kan worden.⁷

Tijdens het onderzoek werden in totaal vijf houtskoolstalen genomen voor verder wetenschappelijk onderzoek in de vorm van een radiokoolstofdatering of ¹⁴C-datering. De stalen werden genomen uit de paalkuilen die toebehoren tot structuren (spiekers) en houtskoolrijke sporen, m.n. SP12, SP16, SP27 en SP33. De houtskoolstalen komen evenwel niet in aanmerking voor verder wetenschappelijk onderzoek gezien de te geringe kenniswinst voor het geheel van de archeologische site. Een ¹⁴C-analyse brengt namelijk niet bij tot een verdere of concretere interpretatie van de site in zijn geheel. Hierdoor is het kosten-baten gezien weinig nuttig om de stalen te laten analyseren.

3.3.2 Macro-botanisch onderzoek en pollenanalyse

Er zijn geen contexten aangetroffen voor een macro-botanisch, noch een palynologisch onderzoek.

3.3.3 Dendrochronologie

Er werd tijdens het archeologisch onderzoek geen hout aangetroffen dat in aanmerking komt voor een dendrochronologisch onderzoek.

⁷ Haneca K., Ervynck A. & Van Strydonck M., 2019, pp. 36

3.4 UIT TE VOEREN ONDERZOEK

3.4.1 Te beantwoorden onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen (zie 2.4.2 *Onderzoeksvragen*) gaan uit van de archeologische verwachting zoals opgesteld op basis van het bureauonderzoek en het vooronderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek. Bij het aantreffen van resten die op basis van het bureauonderzoek en reeds uitgevoerde proefsleuvenonderzoek niet verwacht worden, kan het nodig zijn aanvullende onderzoeksvragen te stellen en te beantwoorden.

3.4.2 Strategie voor de verwerking

Alle gegevens van de opgraving werden opgelijst in de plannen-, foto-, sporen-, vondsten-, tekeningen- en stalenlijst. Het vondstmateriaal werd gewassen, gedroogd, gesplitst en ingevoerd, waarna een assessment en een voorstel tot verdere uitwerking werden gemaakt. Nadien werd het vondstmateriaal conform de Code van Goede Praktijk degelijk ingepakt. De houtskoolmonsters werden niet als nuttig geacht voor een kennisvermeerdering van de site. De resultaten werden samengevoegd om tot een synthese en uitwerking te komen. Hierin worden, indien nodig, voorstellen gedaan voor verder specialistisch onderzoek die hier niet aan bod zijn gekomen.

3.4.3 Conservatiestrategie

Het vondstmateriaal is stabiel genoeg en vraagt geen verdere conservatie of restauratie. De vondsten worden goed en veilig verpakt, waardoor geen breuken kunnen ontstaan.

3.4.4 Onderzoeksvragen bij vervolgonderzoek

De onderzoeksvragen en -doelstellingen zoals geformuleerd in de nota met ID-6749 volstaan voor de analyse van de archeologische vindplaats. Er dient geen vervolgonderzoek plaats te vinden op de resultaten van de opgraving. Wel kunnen de resultaten opgenomen worden in verder synthetiserend onderzoek.

4 INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

4.1 LANDSCAPPELIJK, HISTORISCH EN ARCHEOLOGISCH KADER

4.1.1 Landschappelijk kader

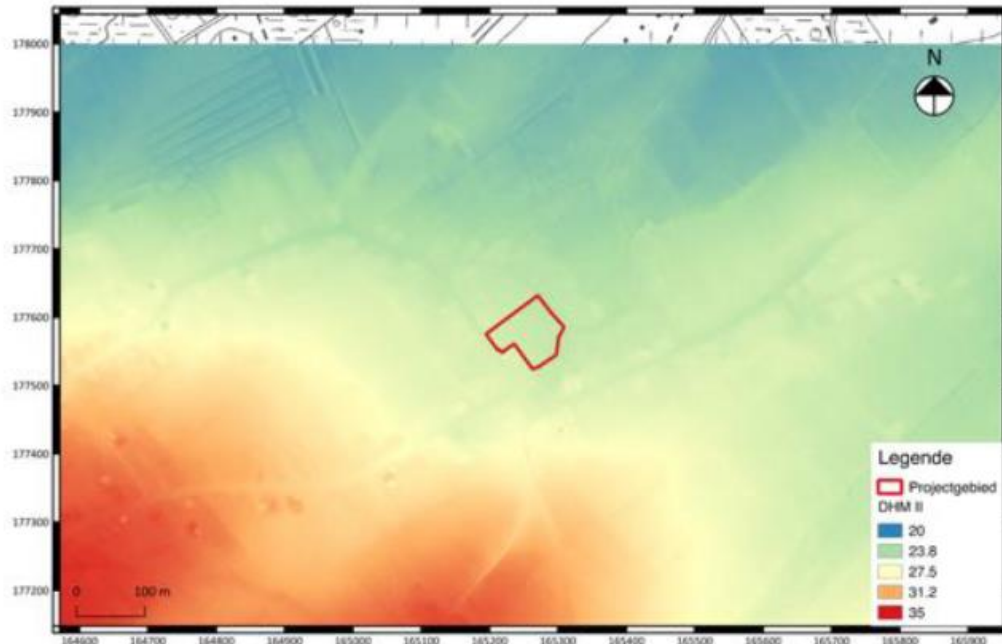
4.1.1.1 Topografische situering

Het onderzoeksgebied voor een volledige opgraving situeert zich op de percelen tussen de Olmenhoekstraat, de Bruulstraat en het Hof van Sint-Elisabeth. Kadastraal staan deze percelen genummerd als: Kortenberg, Afd. 2, Sectie C, percelen 606G2 en 606F2.

4.1.1.2 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen op een hoogte van ca. 25 m TAW en maakt deel uit van de archeo-regio van de zandleemstreek. De afwatering van het terrein gebeurt via de Gatestraatloop en behoort tot het Dijlebekken. Het terrein, dat ligt op de noordelijke flank van een heuvelrug, helt af naar het noordoosten toe met een maximaal hoogteverschil van ca. 80 cm.⁸

Volgens de Traditionele Landschappenatlas is het plangebied gelegen in het “Land van Bertem en Kortenberg”. Dit landschap wordt gekenmerkt door een golvende topografie met valleien en een verstedelijkt weefsel. Het is ondiep ingesneden in het Noord-Brabants plateau en het glacis van Okkerzeel en wordt begrensd door de Dijle en de Voer. Dit landschap vormt de overgang van de zand- naar de zandleemstreek en bevat plaatselijk zeer ondiepe Tertiaire bodems.

Figuur 10: Uittreksel uit het Digitaal Hoogtemodel (DHM II) met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 12 Fig. 1.9)

⁸ De Raymaeker A., 2017a, pp. 12

4.1.1.3 Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het projectgebied als een AdcO-bodem gekarteerd. Dit is een matig natte, matig gleyige leembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De iets hoger gelegen gronden zijn eerder droger.⁹

Figuur 11: Detail uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 14 Fig. 1.12)

4.1.1.4 Geologische situering

De tertiaire ondergrond bestaat uit de Formatie van Brussel. Deze formatie is een heterogene afzetting die bestaat uit een afwisseling van kalkrijke en kalkarme zandpakketten. Het zand is eerder bleekgrijs van kleur en fijn.¹⁰

De quataire ondergrond bestaat uit een opeenvolging van eolische afzettingen van het Weichseliaan en hellingsafzettingen van het Quartair.¹¹

4.1.2 Historisch kader

4.1.2.1 Historische bronnen¹²

Het projectgebied is gelegen in Erps-Kwerps (deelgemeente van Kortenbergh), ter hoogte van het gehucht “Olmenhoek”, ten noordoosten van de dorpskernen van Erps en Kwerps. Kwerps wordt een eerste maal vermeld in 1110 als *Quadrebbe*. Deze naam zou afkomstig zijn van de Romeinse/latijnse term *quadrivium*, wat slaat op een kruispunt van wegen. Erps zou dan weer in 1125 een eerste maal vermeld worden als

⁹ De Raymaeker A., 2017a, pp. 13

¹⁰ De Raymaeker A., 2017a, pp. 13

¹¹ De Raymaeker A., 2017a, pp. 13

¹² De Raymaeker A., 2017a, pp. 15

Erpeza, het Keltische achtervoegsel verwijzende naar de aanwezigheid van water. Vele archeologische vondsten en de toponymie wijzen op een rijke geschiedenis tijdens de metaaltijden, Romeinse periode en de vroege middeleeuwen.

In de middeleeuwen werd Erps belangrijk omdat de handelsweg Keulen-Brugge door het dorp liep. Zo werd Erps in 1286 het centrum van de meierij Erps.

4.1.2.2 Historische bronnen ¹³

Een opeenvolging van historisch kaartmateriaal geeft grotendeels eenzelfde beeld weer. Het projectgebied wordt gekarteerd in een zeer landelijke omgeving, het terrein zelf wordt in beslag genomen door akkers. Het stratenpatroon zoals dat tegenwoordig gekend is, is reeds lange tijd dezelfde. Vanaf de kaart van Villaret (1745-1748) kan een zeer gelijkaardig patroon worden vastgesteld. Langs de Bruulstraat en de Vissegatstraat (richting dorpskern van Erps en Kwerps) wordt bewoning gesitueerd. Ten zuiden van het projectgebied wordt het Hof van Sint-Elisabeth gekarteerd. Het pachthof van Sint-Elisabeth, ook wel het Hof ten Bruul of het Promoteurshof genoemd, omvat het pachthof op de hoek van de Bruulstraat en de Rechtestraat en de naburige woning in de Bruulstraat. In 1596 was dit goed een pachthof van Jan van Velthem. In 1695 werd het hof afgebrand door de Fransen. Het pachthof was eigendom van het klooster van Sint-Elisabeth-op-de-berg-Sion te Brussel. Het was een bijna vierkante hoeve met een brouwerij. In 1794 schafte keizer Jozef II het klooster van Sint-Elisabeth af. Alle goederen, inclusief het hof in Erps-Kwerps – werd verkocht.

Op de kaart van Villaret wordt aan de hoek van de Olmenhoekstraat een klein gebouw gekarteerd. Bij later historische kaarten is dit gebouw steeds afwezig.

Figuur 12: Detail uit de kaart van Villaret met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 17 Fig. 1.16)

¹³ De Raymaeker A., 2017a, pp. 15-16

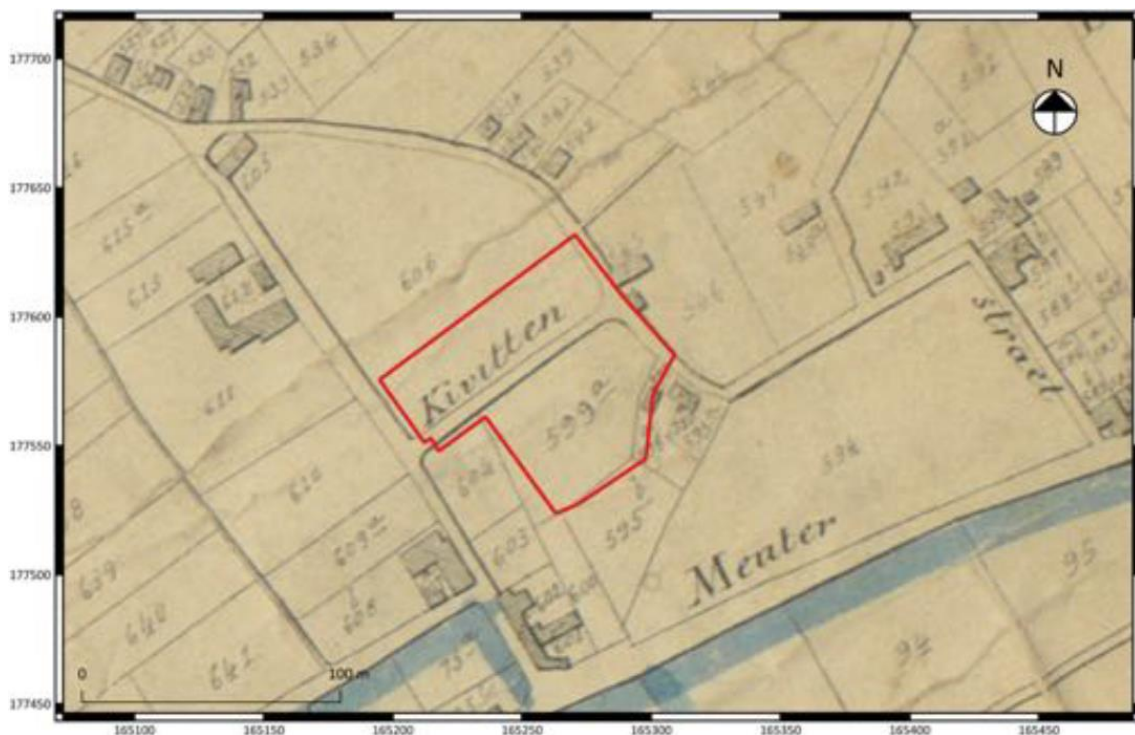
Figuur 13: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 18 Fig. 1.18)

Figuur 14: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 19 Fig. 1.20)

Figuur 15: Detail uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 20 Fig. 1.22)

Figuur 16: Detail uit de kadasterkaart van Popp met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)
(Bron: De Raymaeker A., 2017a, pp. 21 Fig. 1.24)

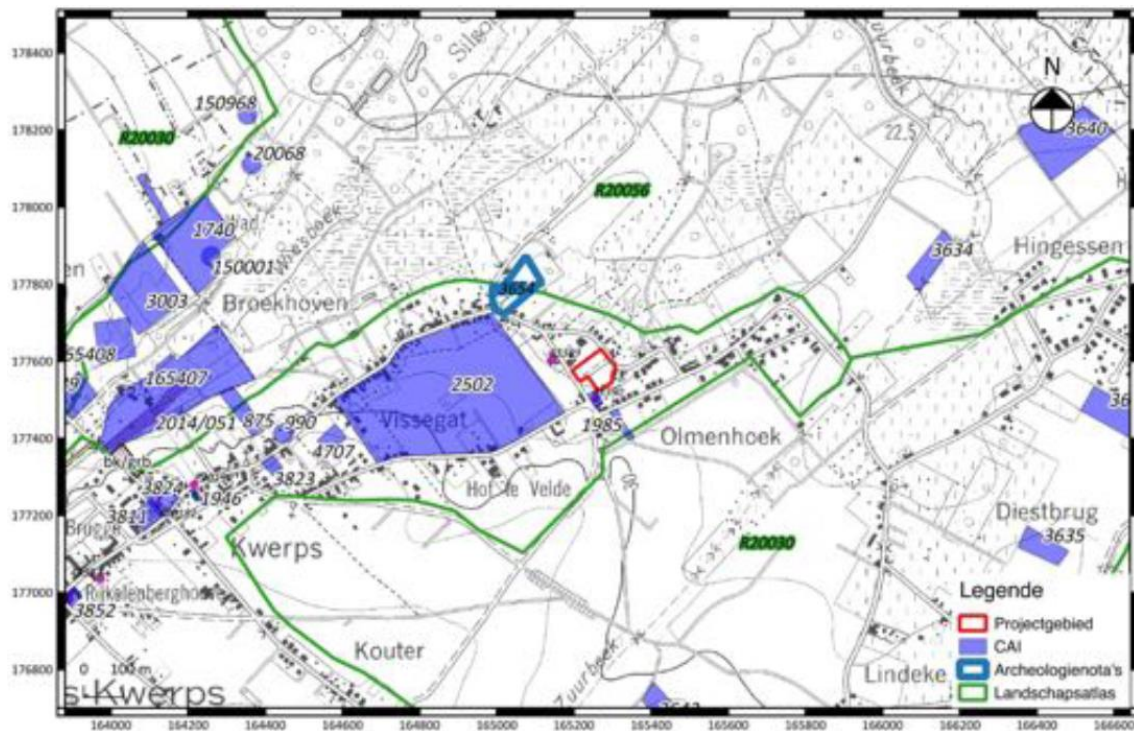
4.1.3 Archeologisch kader¹⁴

Hoewel in de ruime omgeving van het projectgebied nauwelijks grootschalige archeologische inventarisaties in het kader van geplande ontwikkelingen werden uitgevoerd, is het projectgebied toch gelegen in een ruimere regio waar reeds verschillende archeologische vondstlocaties gekend zijn.

- CAI 2502: bij de aanleg van een militaire pijplijn werd in 1998 een kuil met aardewerk aangesneden. Het kwaliteitsvol geperfd aardewerk wordt gedateerd in de midden-Romeinse periode.
- CAI 608: locatie van het Hof ten Bruul / hof van Sint-Elisabeth
- CAI 1985: bij een controle van de werken in 2004 werd aardewerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen.
- CAI 4707: bij de aanleg van een militaire pijplijn werd in 1998 een vondstconcentratie aangesneden met voornamelijk bouw materiaal (keien, verbrande leem en houtskool) en aardewerk uit de overgang van de vroege naar de midden-ijzertijd.
- CAI 990: bij de aanleg van een militaire pijplijn in 1998 werd het restant van een kelder uit de 19de eeuw aangesneden.
- CAI 3823: opgraving door het VIOE in 2005 waarbij kuilen uit de ijzertijd en een hoeve uit de volle middeleeuwen werden aangetroffen. De hoeve was een onderdeel van het Kasteel Ter Brugge.
- CAI 1946: bij een controle van de werken in 1999 werd aardewerk uit de Nieuwe Tijd aangetroffen. De kuil zou zich bevonden hebben in de uiterst westelijke hoek van de aangegeven polygoon. Archeologienota: De geplande ontwikkeling aan het Hof van Sint-Elisabeth te Erps-Kwerps.
- CAI 3824: vermoedelijke locatie van het Hof van Quarebbe, een versterkt kasteel uit de volle middeleeuwen.
- CAI 3811: Sint-Pancratius- of Sint-Petruskerk, zou teruggaan tot in de volle middeleeuwen.
- CAI 3852: locatie van de Rijkelenberghoeve uit de late middeleeuwen. Bij het uitgraven van een vloer werd een muntschat uit de 18de eeuw aangetroffen.
- CAI 875: bij de aanleg van een militaire pijplijn in 1998 werden twee kuilen met aardewerk en maalsteenfragmenten uit de overgang van de vroege naar de midden-ijzertijd aangetroffen.
- CAI 165407: locatie van het Kasteel van Ransem, een versterkt kasteel uit de late middeleeuwen. Op dit moment zijn enkel nog restanten van een omwalling zichtbaar.
- CAI 165408: vermoedelijke locatie van de versterking van de nederzetting Ransem. Op de Ferrariskaart staat een heuveltje gekarteerd omringd door een gracht.
- CAI 3003: prospectievondst⁶ van lithisch materiaal op de west-oost helling van een plateau dat de linkeroever van de Weesbeek domineert. Specifiek gaat het om geschonden oppervlaktevondsten: kleine schrabber uit grijze silex, een schrabber met grote afslag, een steker op afknotting, klingen uit glimmerzandsteen, een geslepen bijl en een gepolijste dissel. Het materiaal wordt in het Neolithicum gedateerd.
- CAI 1740: opgraving uit het 1987-1988 ter hoogte van de Lelieboomgaardenstraat waarbij sporen uit de Steentijd, metaaltijden, Romeinse periode en de vroege middeleeuwen werden aangetroffen. De voornaamste resten betreffen een porticusvilla uit de midden-Romeinse periode en een Merovingisch grafveld met een mogelijk bijhorende gebouw.
- CAI 150001: prospectievondst (door middel van een metaaldetector) van enkele losse (Romeinse) munten. De locatie valt binnen de hierboven beschreven CAI-polygoon.
- CAI 20068: prospectievondst (door middel van een metaaldetector) van een Romeins bronzen muntje.

¹⁴ ¹⁴ De Raymaekers A., 2017a, pp. 21-24

- CAI 150968: prospectievondst (door middel van een metaaldetector) van een vermoedelijk ijzeren hoofdje en een ijzeren pin met hoofdje. De vondsten werden tot op heden niet gedateerd.
- CAI 3634: prospectievondst (door G. Vynckier) op de linkeroeveren juist naast de Zuurbeek van een klein aantal artefacten in silex en Wommersom. Een kern met slagvlak is vervaardigd uit een silexkei. Een meervoudige steker is in Wommersom.
- CAI 3640: prospectievondst (door G. Vynckier) op de zuidelijke helling van een iets hoger gelegen rug tussen de Zuurbeek en de Molenbeek ten zuidoosten van de samenvloeiing van beide beken. De vondsten betreffen een vers, licht geschonden ensemble waarbij Wommersom domineert over silex. Meer specifiek gaat het onder andere om enkele fragmenten van microklingen en enkele afslagen, een Wommersomkern en een kernfragment, twee afslagschrabbers in grijze silex en een meervoudige steker in Wommersom.
- CAI 3635: prospectievondst (door G. Vynckier) op een iets hoger gelegen rug op de linkeroever van de Molenbeek van twee afslagen in donkergrijze silex.

De bodemopbouw werd reeds uitvoerig bestudeerd aan de hand van landschappelijke profielen die werden uitgezet tijdens het proefsleuvenonderzoek. Dit leverde volgend resultaat op¹⁵:

“Er zijn drie relevante bodemhorizonten aanwezig. De bovengrond bestaat uit zwak lemig zand en bestaat uit een ploeglaag of Ap-horizont met een donker bruingrijze kleur en een onderliggende bioturbatiehorizont (A/C- of Bw-horizont). De dikte van beide pakketten fluctueert tussen 50 cm (PR2) en 60 cm (PR3). De ondergrond of Cg-horizont bestaat uit gleyig, oranjegeel gevlekt zwak lemig zand. Het archeologisch relevant niveau (en dus het aanlegvlak) situeert zich net onder de A/C- of Bw-horizont (zie bodemspoor S17 ter hoogte van PR3).”

Tijdens de opgraving werden er over het gehele terrein vier profielen opgeschoond en geregistreerd met een goede spreiding, dit om een goede studie te kunnen maken over de profielopbouw van het onderzoeksterrein.

Er zijn drie relevante bodemhorizonten aanwezig. De bovengrond bestaat uit zwak lemig zand en is opgebouwd uit een ploeglaag of Ap-horizont met een donker bruingrijze kleur en een onderliggende bioturbatiehorizont (Bw-horizont). De dikte van beide pakketten fluctueert tussen 40 cm (P3 en P4) en 60 cm (P1 en P2). De ondergrond of Cg-horizont bestaat uit gleyig, oranjegeel gevlekt zwak lemig zand. Het archeologisch relevant niveau (en dus het aanlegvlak) situeert zich net onder de Bw-horizont.

KOHO/F/1

Figuur 18: Profiel 1 in werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/2

Figuur 19: Profiel 3 in werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)

¹⁵ Van Liefferinge N., 2018b, pp. 11

KOHO/F/3

Figuur 20: Profiel 2 in werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/4

Figuur 21: Profiel 4 in werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)

4.2.2 Bodembewaring

De bewaring is algemeen genomen goed te noemen binnen de opgravingszone. De bodem kent tot op een diepte van ca. 20 à 40 cm wel een sterke antropogene invloed ten gevolge van o.a. landbouwactiviteiten. Onder de A-horizont bevindt zich een Bw-horizont van eveneens 40 à 50 cm met daaronder een Cg-horizont. Sporen van erosie of colluvium werden niet vastgesteld.

4.2.3 Bodembewaring en bewaring archeologische site en artefacten

Een dik pakket teelaarde heeft voor een relatief goede bescherming en afdekking gezorgd van de archeologische sporen. Anderzijds kunnen landbouwactiviteiten een negatieve impact gehad hebben op de bewaring van de archeologische site en artefacten. De Bw-horizont is echter dik genoeg om het archeologisch niveau te vrijwaren van intrusie.

4.2.4 Referentiebodems op gekende archeologische sites

Binnen gelijkaardige bodemtypes worden vergelijkbare profielen opgetekend.

4.3 BESCHRIJVING VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

Er werden in totaal 46 archeologische sporen aangeduid en beschreven. Daarnaast werden nog een aantal recente verstoringen ingemeten en op plan gezet. De meeste sporen zijn van antropogene oorsprong en kunnen voornamelijk als bewoningssporen geïnterpreteerd worden. Slechts vier sporen bleken na het couperen ervan van natuurlijk oorsprong te zijn. De archeologische sporen kunnen globaal in volgende categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels en overige kuilen.

Verspreid over het terrein werden 16 sporen aangetroffen die met enige zekerheid als paalkuilen geïnterpreteerd kunnen worden. Een aantal van deze paalkuilen kunnen geassocieerd worden met elkaar en behoren bijgevolg dan ook tot eenzelfde structuur, m.n.: spiekers. Er werden in totaal 2 vierpalige spiekers (G1 en G2), een tweepalige constructie (SP29 en SP31) en een soort hekconstructie (SP 1-5) teruggevonden. De twee vierpalige spiekers bevinden zich in het midden van het onderzoeksgebied en hebben eenzelfde NW-ZO oriëntatie. Verder werd er over alle werkputten een groot braakspoor van mogelijk een laat- of post-middeleeuws gebouw (SP9, SP23, SP38) aangetroffen. Het grote braakspoor, dat zich NW-ZO oriënteert, strekt zich uit over de ganse breedte van het onderzoeksgebied.

KOHO/F/5

Figuur 22: Overzichtsfoto Werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/6

Figuur 23: Overzichtsfoto Werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/7

Figuur 24: Overzichtsfoto Werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)

ARCHEOLOGIE

ERFGOED

BOUWHISTORIE

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth

Allesporenplan

27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

Projectgebied

Velddata

Recent

Spoor

Werkput

Natuurlijk

Vergraven

Profiel

GRB-basiskaart, grijs

KOHO/18/09/27/7 - Digitale
aanmaak
 Figuur 25: Allesporenplan
 (ARCHEBO bvba, 2018)

ARCHEOLOGIE
 ERFGOED
BOUWHISTORIE

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth
Allesporenplan
27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

Projectgebied

Velddata

Recent

Spoor

Werkput

Natuurlijk

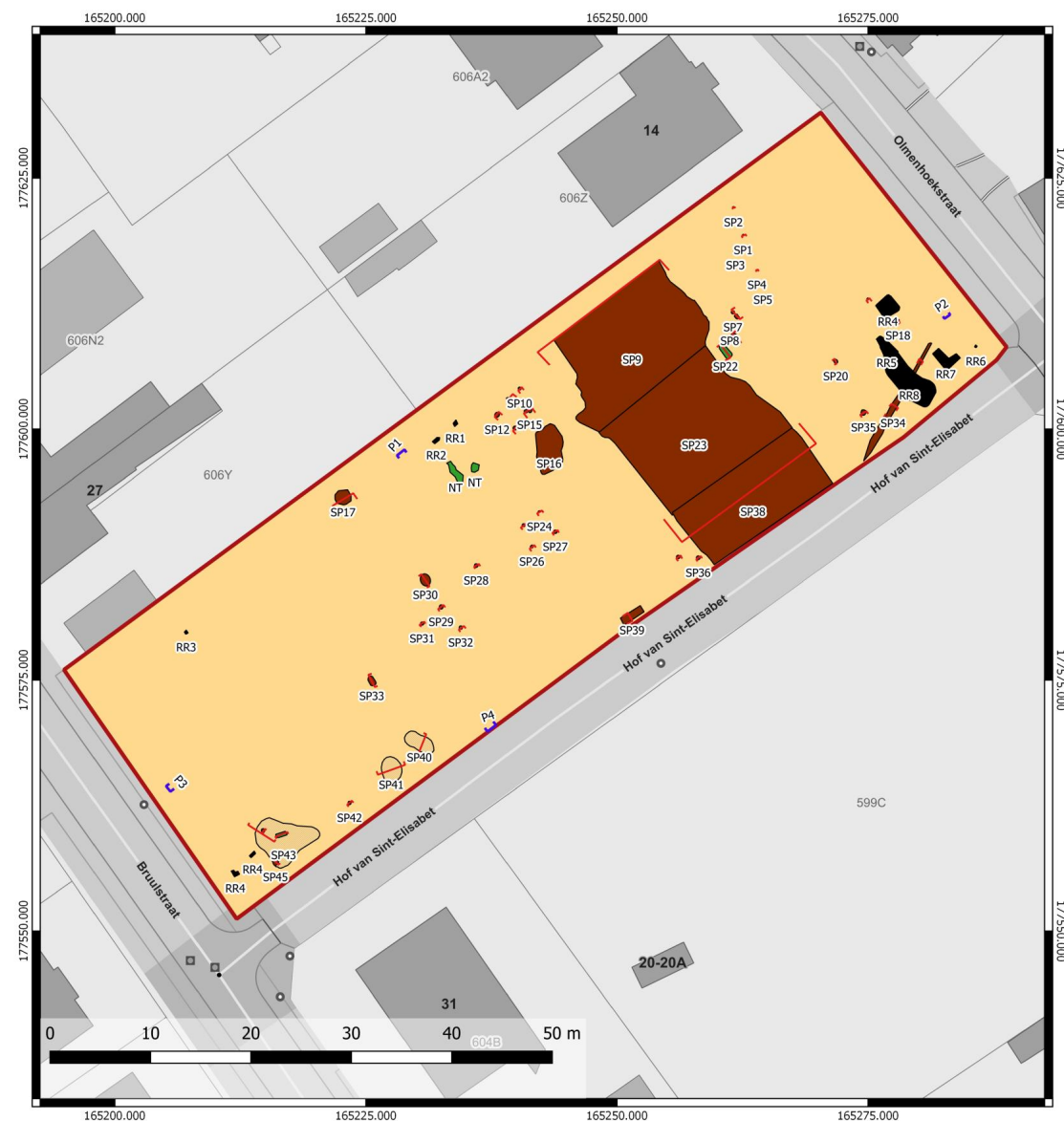
Vergraven

Profiel

Coupe

GRB-basiskaart, grijs

KOHO/18/09/27/8 - Digitale
 aanmaak
 Figuur 26: Allesporenplan
 met coupes (ARCHEBO bvba,
 2018)

ARCHEOLOGIE
 ERFGOED
BOUWHISTORIE

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth
Allesporenplan
27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

- Projectgebied
- Velddata**
- Recent
- Spoor
- Natuurlijk
- Vergraven
- Profiel
- Spiekers
- Andere constructies

GRB-basiskaart, grijs

KOHO/18/09/27/9 -
 Digitale aanmaak
 Figuur 27: Overzicht
 structuren (ARCHEBO
 bvba, 2018)

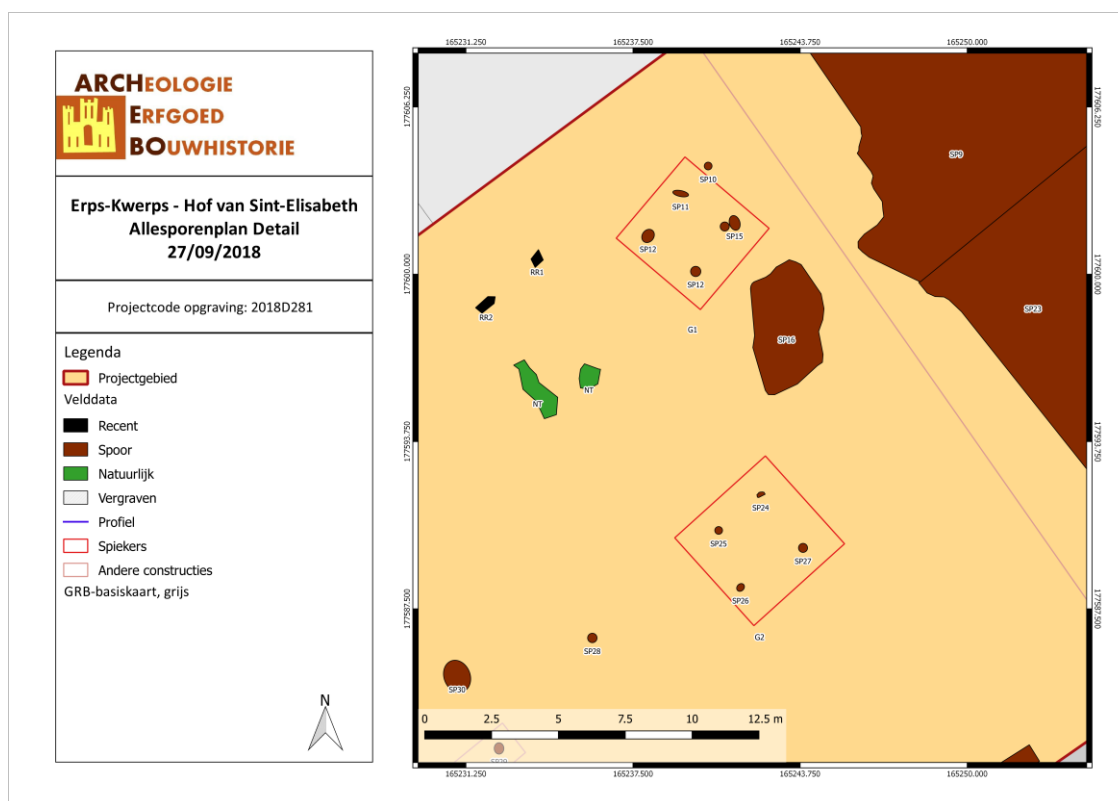
4.3.1 Paalkuilen

4.3.1.1 Spiekers

De eerste spieker (G1) werd aangesneden in het noordelijke deel bij de aanleg van de eerste werkput en bestaat uit spoornummers SP11 tot 15. Hierbij dient aangestipt te worden dat SP14 en SP15 op eenzelfde hoekpunt liggen. Ook bij het couperen van SP12 bleek het hier te gaan over twee paalkuilen op eenzelfde hoekpunt. Dit kan erop wijzen dat men de constructie heeft aangepast of hersteld.

In eerste instantie leek spoor SP10 bij deze constructie te horen om zo een zespalig gebouw te vormen. Een zesde paalkuil werd echter niet aangetroffen. Spoor 10 ligt eveneens niet op dezelfde afstand of in dezelfde oriëntatie als de andere sporen wat ertoe leidt te concluderen dat een vierpalige spieker betreft met een afmeting van 2,3 m op 2,3 m.

Op basis van het vondstmateriaal uit SP11 (zie vondstmateriaal, V1) kan er geen uitsluitsel gegeven worden over de exacte datering van de constructie, gezien de sterke fragmentatie ervan. Het betreft handgevormd aardewerk dat wellicht in de metaaltijden of de vroeg-Romeinse tijd te situeren is. Een preciezere datering is evenwel niet mogelijk.

KOHO/18/09/27/10 - Digitale aanmaak

Figuur 28: Detail gebouwen G1 en G2 (ARCHEBO bvba, 2018)

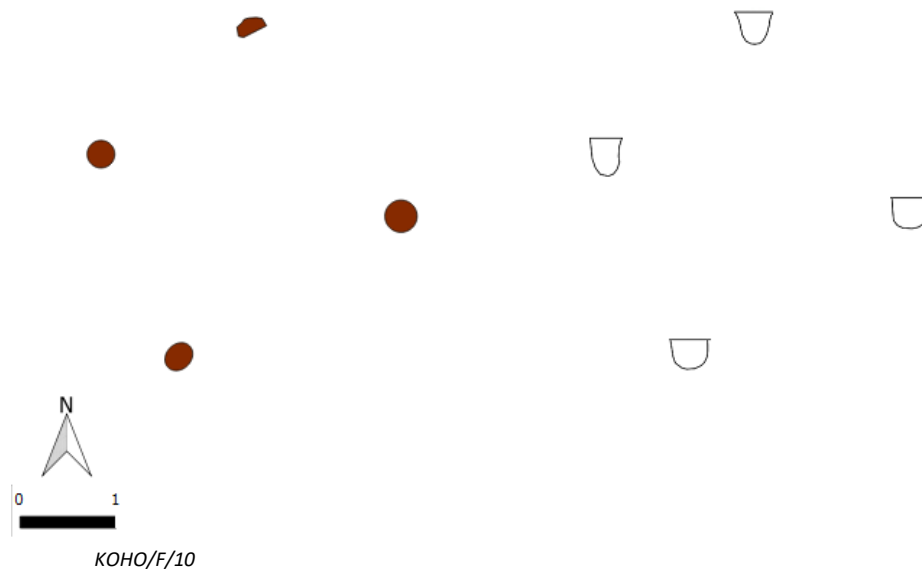
KOHO/F/8

Figuur 29: Vlak- en coupefoto van SP12 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/9

Figuur 30: Overzichtsfoto van spieker G1 (ARCHEBO bvba, 2018)

Figuur 31: Grondplan en coupes van spieker G1 (ARCHEBO bvba, 2018)

Zowat centraal in werkput 2 werd een tweede spieker (G2) aangesneden die eveneens werd aangetroffen bij het aanleggen van de proefsleuven¹⁶. Hierbij werd in de vulling van SP26 een brok natuursteen (fijnkorrelig conglomeraat) aangetroffen. Dit type (geïmporteerde) natuursteen werd aangewend van de metaaltijden tot de volle middeleeuwen voor de vervaardiging van maalstenen/wrijfstenen. Ook bij de volledige opgraving bleek er na het onderzoeken van de sporen geen nieuw materiaal voorhanden voor een meer nauwkeurige datering. Deze spieker heeft eveneens een afmeting van ca. 2,3 op 2,3 m.

KOHO/F/11

Figuur 32: Coupefoto SP24 (ARCHEBO bvba, 2018)

¹⁶ Ven Liefferinge N., 2018b

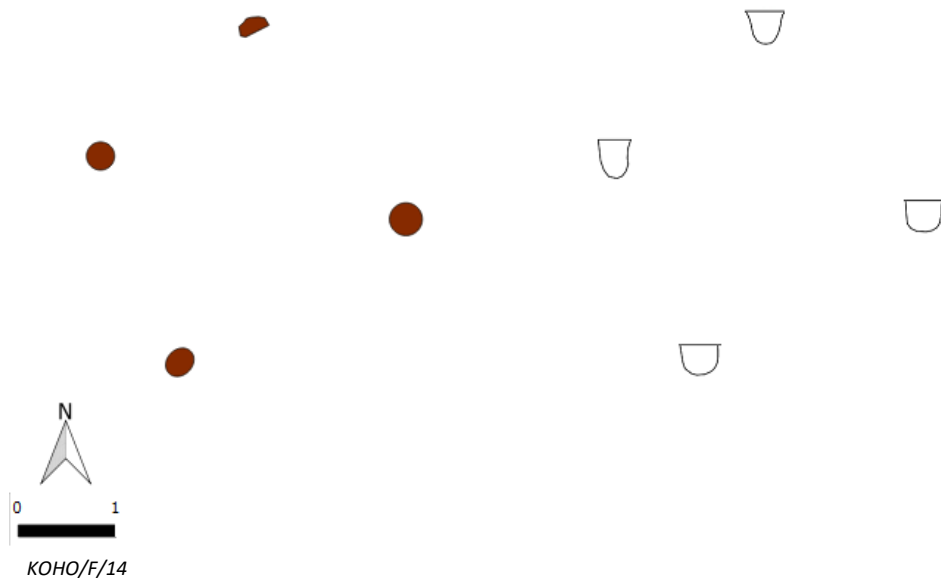
KOHO/F/12

Figuur 33: Overzichtsfoto van spieker G2 in westelijke richting (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/13

Figuur 34: Overzichtsfoto coupes paalkuilen van spieker G2 (ARCHEBO bvba, 2018)

Figuur 35: Grondplan en coupes van spieker G2 (ARCHEBO bvba, 2018)

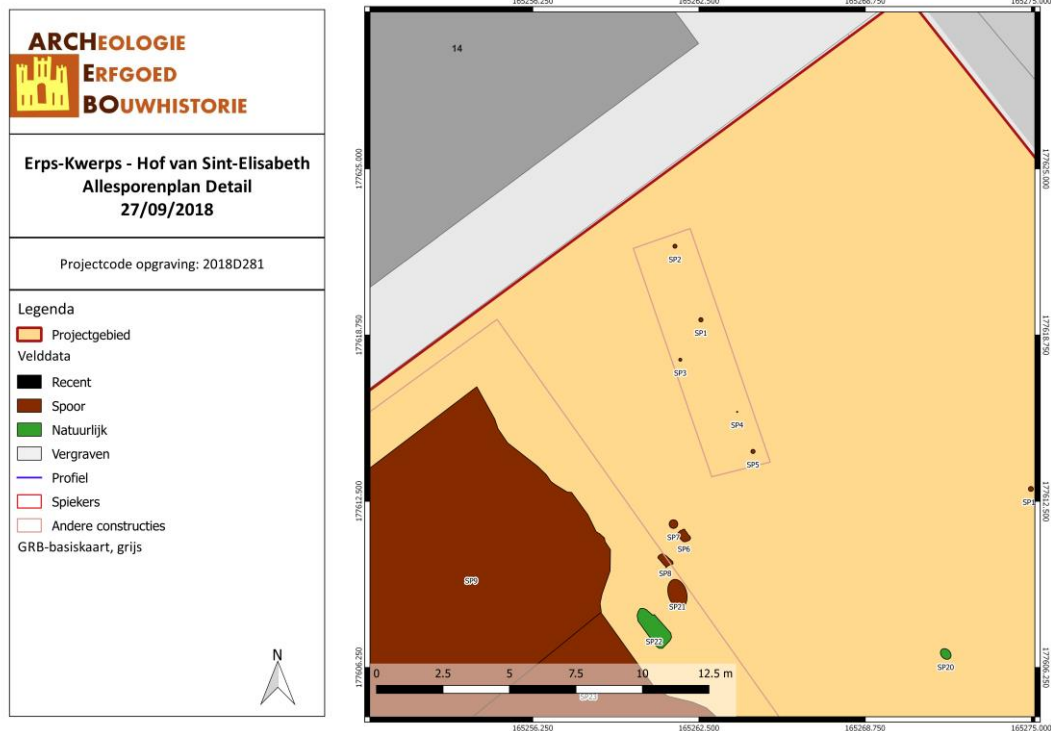
4.3.1.2 Andere paalkuilen

Verspreid over het terrein werden een aantal (losse) paalsporen aangetroffen die niet tot een eenduidige structuur gerekend kunnen worden. Zo werd bij het vooronderzoek door middel van proefsleuven vastgesteld dat er in het noorden van het onderzoeksgebied twee paalkuilen (SP1 en SP3) waren die na het vrij leggen van een zuidelijk kijkvenster niet in een structuur leken te passen. Bij de vlakdekkende opgraving werd duidelijk dat er nog drie andere paalkuilen waren met eenzelfde vulling (SP2, SP4 en SP5). Deze 5 sporen kunnen mogelijk onderdeel geweest zijn van een hekwerk.

KOHO/F/15

Figuur 36: Vlakfoto's SP 1-5 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/18/09/27/11 - Digitale aanmaak

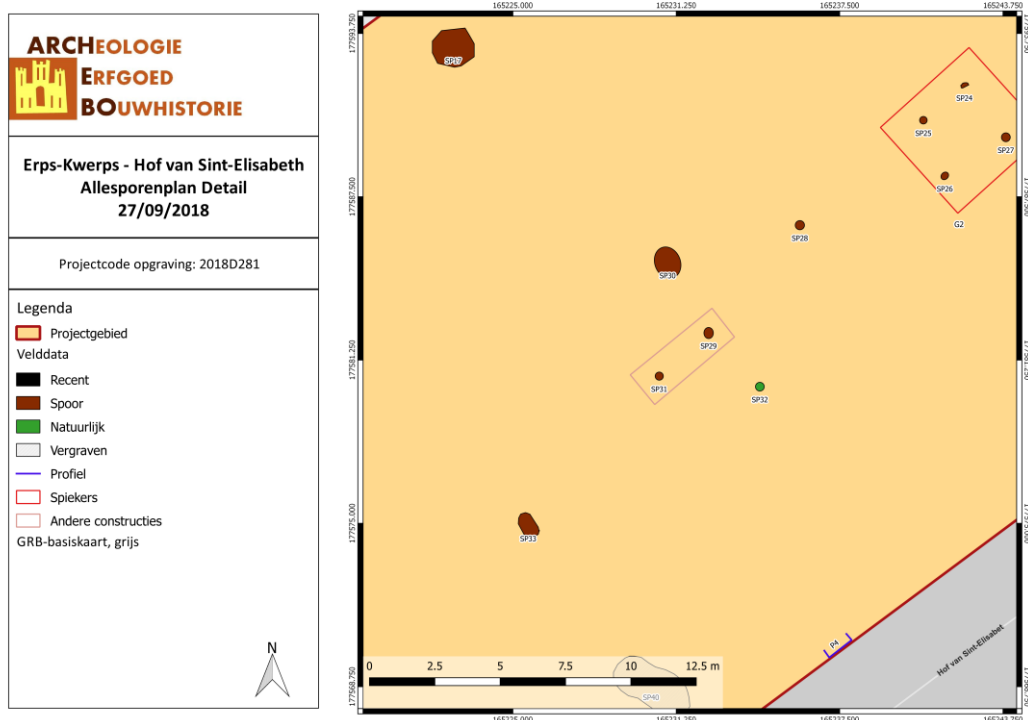
Figuur 37: Detail SP 1 - 5 (ARCHEBO bvba, 2018)

In werkput 3 is er eenzelfde situatie met sporen SP29, 31. Deze gelijkaardige paalkuilen staan op ca. 2,5 m van elkaar en hebben eenzelfde opvulling. Hierbij kan gedacht worden aan een tweepalige constructie zoals een hek of een rek. Dit is evenwel niet met zekerheid te zeggen aangezien hier geen rechtstreekse aanwijzingen voor zijn. Een derde spoor (SP32) leek op eenzelfde afstand te zijn, maar bleek bij het couperen ervan natuurlijk te zijn.

KOHO/F/16

Figuur 38: Coupefoto's SP29 en 31 (ARCHEBO bvba, 2018)

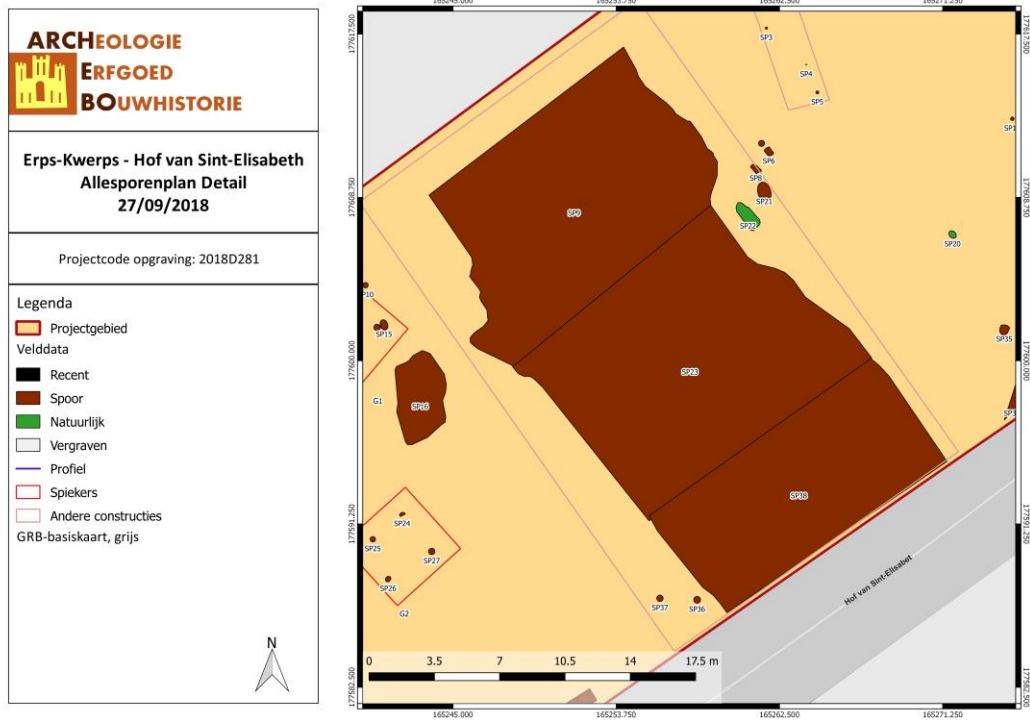

KOHO/18/09/27/12 - Digitale aanmaak

Figuur 39: Detail tweepalige constructie (ARCHEBO bvba, 2018)

4.3.2 Andere constructies

In het noorden van het onderzoeksgebied werd over de ganse breedte een groot ‘uitbraakspoor’ (SP9, SP23, SP38) vastgesteld. Op een aantal locaties zijn de sedimenten vermengd met baksteenpuin zoals de zuidelijke rand in werkput 3. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd hierbij eveneens laat- en post-middeleeuws materiaal aangetroffen. Bij de aanleg van de eerste coupe (SP9C) in het noorden van de eerste werkput werd in het spoor eveneens vlakglas, ijzerslakken, natuursteen, en een scherp grijs aardewerk aangetroffen. Deze laatste scherp kan aanzien worden als residueel materiaal. Mogelijk gaat het hier om de resten van een verdwenen laat- of post-middeleeuwse gebouwstructuur, al is dit niet met zekerheid te zeggen. Het bouw materiaal (baksteenpuin) dat in het uitbraakspoor werd aangetroffen lijkt wel in die richting te suggereren. Dit gebouw behoorde mogelijk tot het pachthof “Hof van Sint-Elisabeth” (1601 – 1784).

KOHO/18/09/27/13 - Digitale aanmaak

Figuur 40: Detail uitbraakspoor (ARCHEBO bvba, 2018)

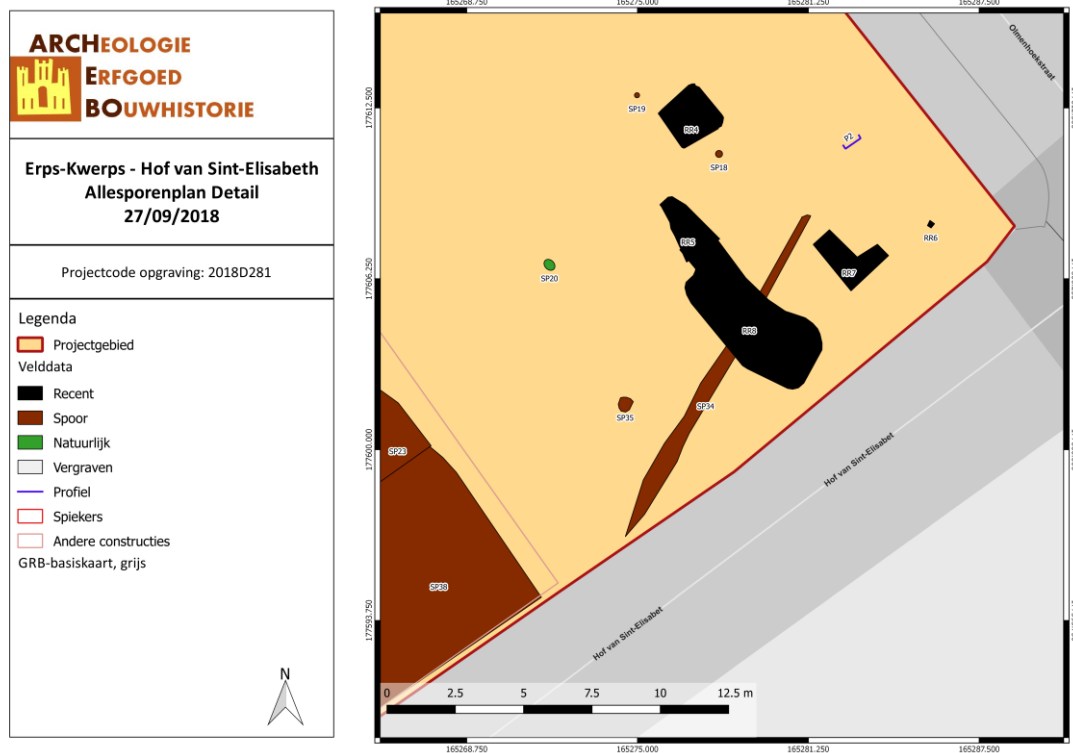

KOHO/F/17

Figuur 41: Coupefoto van braakspoor in werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)

4.3.3 Greppels en kuilen

In het noordoostelijk deel van werkput 3 werd er een (perceels)greppel (SP34) aangetroffen. De greppel heeft een ZW-NO oriëntatie en kan op basis van het sterk verschaalde aardewerk (mogelijk zgn. *dolium*; zie vondstmateriaal, V8) in (vroeg-) Romeinse periode gedateerd worden.

KOHO/18/09/27/14 - Digitale aanmaak

Figuur 42: Detail greppel (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/18

Figuur 43: Vlakfoto's greppel SP34 (ARCHEBO bvba, 2018)

KOHO/F/19

Figuur 44: Coupefoto greppel SP34 (ARCHEBO bvba, 2018)

Ook werden er enkele kuilen teruggevonden, waarvan de betekenis of functie onduidelijk is. Zo werd er o.a. een groot spoor (SP16) aangetroffen waarin heel wat houtskoolbrokken werden aangetroffen. De kuil is tot een diepte van 25 cm bewaard gebleven. Er werd een staal genomen van laag 1 en laag 2. Deze werden evenwel niet gewaardeerd voor een ¹⁴C-analyse, aangezien er geen verdere interpretaties en uitspraken over gedaan kunnen worden voor het geheel van de site.

KOHO/F/20

Figuur 45: Vlak- en coupefoto van SP16 (ARCHEBO bvba, 2018)

De functie van spoor SP39 is eveneens onduidelijk. Het spoor vertoonde zeer veel houtskool en verbrande leem. Bij het opschonen van het spoor in het profiel was duidelijk te zien dat deze door de Bw-horizont gaat en dus relatief recent van aard moet zijn.

KOHO/F/21

Figuur 46: Vlak- en coupefoto SP39 (ARCHEBO bvba, 2018)

Verder zijn er nog 3 sporen in werkput 3 (SP40, 41, 43) die geïdentificeerd kunnen worden als een recente vergraving. Onder SP43 werden uiteindelijk nog 3 andere sporen aangetroffen (SP44, 45 en 46) waarvan er 2 als (paal)kuilen geïnterpreteerd kunnen worden (SP44, SP45) en 1 als natuurlijk (SP46).

KOHO/F/22

Figuur 47: Coupefoto SP43 (ARCHEBO bvba, 2018)

4.4 CULTURELE EN NATUURWETENSCHAPPELIJKE VONDSTEN

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 9 vondstnummers uitgedeeld. Het gaat hierbij om o.a. aardewerk en fragmenten van handgevormd aardewerk uit de metaaltijden of (vroeg-) Romeinse periode, middeleeuwse scherven en laat- of post-middeleeuwse scherven.

4.4.1.1 Aardewerk

Het aardewerkonderzoek dient om afzonderlijke sporen te dateren en daaropvolgend de site in zijn geheel te kunnen situeren in de tijd. Bij dit onderzoek wordt bijzonder aandacht besteed aan rand- en bodemfragmenten die kunnen gebruikt worden om een oordeel te vellen over vormtypes. Daarnaast wordt er ook gelet op versieringselementen en gebruikssporen.

In totaal werden er tijdens de opgraving 10 scherven aangetroffen. 6 daarvan worden hieronder beschreven uit sporen 11 (spieker) en 34 (greppel). Drie behoren tot recente verstoringen RR2, RR3 en dateren uit de late/post-middeleeuwen en lijken uit context gesitueerd te zijn.

Vondstnummer 1 (V1) betreft twee kleine stukken oxiderend gebakken, handgevormd aardewerk die gerecupereerd werden uit SP11 (spieker G1). De kern is echter gereduceerd. De datering is te situeren in de metaaltijden of de (vroeg-) Romeinse periode. Een preciezere datering is door de sterke fragmentatie echter niet mogelijk.

KOHO/F/23

Figuur 48: Vondstmateriaal SP11, V1 (ARCHEBO bvba, 2018)

Vondstnummer 8 (V8) uit greppel SP34 bestaat uit 4 oxiderend handgevormd aardewerkscherven met grove magering. Deze zijn gemagerd met chamotte of keramiekresten. Dit dikwandig aardewerk is typerend voor zogenaamde voorraadpotten of *dolia* uit de Romeinse periode.

KOHO/F/24

Figuur 49: Aardewerk uit SP34, V8 (ARCHEBO bvba, 2018)

4.4.1.2 Metaal

Er werd metaaldetectie uitgevoerd op het maaiveldniveau, tijdens het verdiepen naar het archeologisch vlak en bij de archeologische sporen. Ook de storthopen werden daarbij gecontroleerd. Hierbij werden 34 relevante metalen vondsten aangetroffen (zie *Lijst metaaldetectie*).

KOHO/F/25

Figuur 50: Knoopjes, mantelhaak en kogel (ARCHEBO bvba, 2018)

4.4.1.3 Natuursteen

Enkel in het grote uitbraakspoor (SP23) werd er natuursteen aangetroffen tijdens de opgraving. Het gaat daarbij o.a. om fragmenten in kalksteen. Deze zijn mogelijks gebruikt geweest in de constructie van een laat- of post-middeleeuws gebouw.

KOHO/F/26

Figuur 51: Natuursteen uit SP 9/23/38 (ARCHEBO bvba, 2018)

4.4.1.4 Glas

Zoals eerder besproken werd er recent vlakglas aangetroffen in het grote braakspoor S9, S23, S38.

4.4.1.5 Botmateriaal

Er werd geen botmateriaal aangetroffen tijdens het archeologisch onderzoek.

4.5 DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

4.5.1 Relatieve datering a.d.h.v. sporen en vondsten

Gezien de beperkte hoeveelheid aan dateerbare vondsten, zijn de meeste sporen moeilijk in tijd te plaatsen. Wel kan aangenomen worden dat de spiekers (G1 en G2) gelijktijdig kunnen gedateerd worden gezien hun gelijkaardige oriëntering en nabijgelegen ligging en dit vermoedelijk in de metaaltijden of de (vroeg-) Romeinse periode. Gelijktijdige gebouwen zijn immers vaker op elkaar georiënteerd. De vondsten in deze spiekers die zowel bij het vooronderzoek als bij de opgraving werden aangetroffen, nl. handgevormd aardewerk en een stuk maalsteen, versterken dit vermoeden. Het is ook mogelijk dat de greppel (SP34) -die op basis van het schervenmateriaal wellicht Romeins gedateerd kan worden- in verband staat met deze spiekers en diende als perceelsgrens.

4.5.2 Absolute datering a.d.h.v. natuurwetenschappelijke dateringstechnieken

Het werd niet als nuttig beschouwd om natuurwetenschappelijke dateringstechnieken toe te passen op de genomen stalen (zie 3.3 *Potentieel voor wetenschappelijk onderzoek*).

4.5.3 Absolute datering a.d.h.v. historische bronnen

Niet van toepassing.

4.5.4 Tafonomische opbouw en formatie

Het terrein is vanaf de ijzertijd/vroeg-Romeinse periode in gebruik genomen voor perifere of *off-site* activiteiten die in functie van landbouw kunnen gezien worden, getuige de aangetroffen spiekers. In de late/post-middeleeuwen is er vermoedelijk een gebouw opgetrokken dat nadien terug is afgebroken. Het uitbraakspoor is hier mogelijk nog een getuige van.

Figuur 52: Faseringsplan (ARCHEBO, 2018).

4.6 SYNTHESE

4.6.1 Interpretatie van de archeologische site

Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van de huidige dorpskern van de gemeente Kwerps vlakbij de locatie waar voorheen het pachthof “Hof van St-Elisabeth” (1601 – 1784) heeft gestaan. Het is mogelijk dat de post-middeleeuwse relictten die werden aangetroffen over het gehele terrein, in verband stonden met het hof.

Tijdens de archeologische opgraving werden in totaal 46 sporen aangetroffen en geregistreerd. 42 hiervan zijn van antropogene oorsprong. De archeologische sporen kunnen globaal in volgende categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels en overige kuilen. Er werden een 16-tal paalkuilen aangetroffen, waarvan er 9 tot een vierpalige structuur (spieker) gerekend kunnen worden. Deze twee spiekers hadden eenzelfde oriëntatie wat kan wijzen op een gelijktijdig bestaan en gebruik en wijst op landbouwactiviteit in of in de onmiddellijke nabijheid van de site. Ook de greppel waarin Romeins aardewerk (*dolium*) werd aangetroffen zou gelijktijdig kunnen zijn. 5 andere paalkuilen werden geïnterpreteerd als hekwerk en nog 2 kunnen gezien worden als een tweepalige constructie zoals een hek of een rek.

4.6.2 Belang en betekenis van de archeologische site

Het projectgebied is gelegen in Erps-Kwerps (deelgemeente van Kortenberg), ter hoogte van het gehucht “Olmenhoek”, ten noordoosten van de dorpskernen van Erps en Kwerps. Kwerps wordt een eerste maal vermeld in 1110 als *Quadrebbe*. Deze naam zou afkomstig zijn van de Romeinse/latijnse term *quadrivium*, wat slaat op een kruispunt van wegen. Erps zou dan weer in 1125 een eerste maal vermeld worden als Erpeza, het Keltische achtervoegsel verwijzende naar de aanwezigheid van water. Vele archeologische vondsten en de toponymie wijzen op een rijke geschiedenis tijdens de metaaltijden, Romeinse periode en de vroege middeleeuwen.

Binnen de contouren van dit onderzoek werden er spiekers en een greppel gevonden uit de metaaltijden of de (vroeg-) Romeinse periode. Het aangetroffen materiaal met zowel handgevormd als gedraaid aardewerk en een fragment van een maalsteen kunnen geïnterpreteerd worden als nederzettingsafval. Dit past binnen de intensieve landbouwactiviteiten in de zandleemstreek die sinds lang wordt beoefend, maar geeft in se weinig informatie over een nabijgelegen dorpskern of eventuele Romeinse villa. Wel kan gesteld worden dat in de nabije omgeving van het terrein een vorm van bewoning zal geweest zijn in deze periode. Zowel de spiekers en het latere pachthof passen in deze landbouwcultuur. De aanwezigheid van een lokale aardewerkproductie, zoals vooropgesteld in het vooronderzoek¹⁷, kon niet vastgesteld worden op het onderzochte terrein.

In de onmiddellijke en ruime omgeving van het onderzoeksgebied werden al meermaals relictten gevonden uit de ijzertijd en de Romeinse periode (zie 4.1.3 *Archeologisch kader*). Onderhavig onderzoek draagt zo bij tot de kennis over de aanwezigheid van menselijke activiteiten in desbetreffende regio tijdens deze perioden.

¹⁷ Van Liefveringe N., 2018b, pp. 23

4.7 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Hieronder worden de vooropgestelde onderzoeksvragen beantwoord:

Algemeen

- *Wat is de aard, omvang, datering, spreiding, ruimtelijke samenhang en conservatie van de aanwezige archeologische waarden?*

Tijdens het archeologisch onderzoek werden 46 sporen waargenomen waarvan er 42 van antropogene aard zijn. 16 hiervan zijn paalkuilen waaruit dan weer 2 vierpalige spiekers, een tweepalige en een vijfpalige constructie konden herkend worden. De datering van beide spiekers is moeilijk te bepalen wegens gebrek aan goed dateerbaar materiaal. Wel kan er gesteld worden dat het mogelijk is dat ze gelijktijdig hebben gestaan gezien de gelijkaardige oriëntatie. De andere paalkuilen waren niet te dateren wegens gebrek aan vondstmateriaal. Verder is er nog een groot braakspoor in alle werkputten terug te vinden. Het betreft hier mogelijk het relict van een gebouw met laat- of post-middeleeuwse datering. Ook bevond er zich een greppel in werkput 3 waarin schervenmateriaal dateerbaar in de (vroeg) Romeinse periode terug te vinden was. De conservering van het vondstenmateriaal is goed en het kan stabiel bewaard worden.

- *Is er sprake van de aanwezigheid van een nederzetting (met woonfunctie en activiteitszones) of gaat het om perifere fenomenen bij een nederzetting (o.a. off-site activiteiten)?*

Het betreft hier eerder perifere of *off-site* landbouwactiviteiten met de aanwezigheid van twee spiekers en een mogelijke perceelsgreppel. Dit wijst erop dat er vermoedelijk in de nabijheid echter wel een soort nederzetting of boerderij moet gestaan hebben. De functie van het uitgebroken gebouw is moeilijk te bepalen, maar het lijkt waarschijnlijk dat het in verband staat met het voormalige pachthof “Hof van Sint-Elisabeth” (1601 – 1784).

- *Wat is de omvang, begrenzing en ruimtelijke structuur (erf/erven) van de eventuele nederzetting(en)?*

Er is geen sprake van een nederzetting als dusdanig. De spiekers hebben dezelfde oriëntatie en nagenoeg dezelfde grootte (2,3 x 2,3 m). Het braakspoor toont een grote homogeniteit over het hele spoor met bakstenen braaksporen op de zuidelijke rand in werkput 3.

- *Hoe passen de vindplaatsen in de archeologische kennis van de regio per specifieke periode? Zijn de vindplaatsen vergelijkbaar met reeds onderzochte vindplaatsen in de regio?*

Het type spieker dat werd aangetroffen is veel voorkomend in de ruime regio en past binnen de eeuwenoude intensieve landbouwcultuur zoals die gekend is in de zandleemstreek. De archeologische vondsten kunnen voor het merendeel geïdentificeerd worden als nederzettingsafval. In de buurt kan dus een vorm van bewoning uit de ijzertijd of (vroeg-) Romeinse periode aanwezig zijn, zoals er gekend zijn in de buurt van Erps-Kwerps, bv. de Romeinse villa aan de Lelieboomgaarden. Ook de etymologie van Kwerps doet een Romeinse origine vermoeden zoals bleek uit de bureaustudie. De aangetroffen resten van landbouwactiviteiten worden zeer veel aangetroffen bij archeologisch onderzoek in de regio.

(Paleo)landschappelijke gesteldheid en bestaanseconomie

- *Wat is de relatie tussen de ligging van (onderdelen van) de site/nederzetting en de landschappelijk omgeving?*

In de zandleemstreek wordt sinds lang intensief aan landbouw gedaan. De spiekers en het latere pachthof passen in deze landbouwcultuur.

- *Wat kan er gezegd worden over de inrichting van het landschap en de toenmalige vegetatie (al dan niet verbouwde gewassen) in de nabije omgeving van de vindplaatsen?*

Op basis van de gevonden spiekers kan er gesteld worden dat er in de nabijheid wellicht een nederzetting of boerderij heeft gestaan aangezien deze vaak dichtbij bewoning teruggevonden worden. Eveneens vlakbij deze spiekers kunnen we dan weer akkers verwachten waar bv. graan werd verbouwd. Uitsluitel over welke vegetatie er effectief werd geteeld kon niet gemaakt worden op basis van het vondstmateriaal.

- *Wat kan er op basis van het (an)organisch vondstmateriaal worden gezegd over de materiële cultuur, het voedselpatroon en de bestaanseconomie van de nederzetting(en)?*

De fragmenten van een *dolium* in een greppel (SP34) wijzen erop dat de gebruikers van het aardewerk meerdere mogelijkheden hadden om zaken zoals voedsel te bewaren. Voor het overige deel van de site levert het aangetroffen vondstmateriaal te weinig informatie op.

Archeologische sporen, structuren en vondstmateriaal

- *Kunnen er structuren (zoals gebouwplattegronden) worden herkend? Zo ja, welke functie hadden de structuren (artisanale, woonfunctie, funerair,...) en zijn er (typologisch gezien) vergelijkbare structuren in de archeologische literatuur aanwezig? Zo ja, wat zijn de verschillen en gelijkenissen tussen deze structuren?*

Er werden 2 vierpalige spiekers herkend. Een spieker werd gebruikt om geoogste gewassen in op te slaan. Verder werden enkele vergelijkbare paalkuilen (SP 1- 5) geïnterpreteerd als mogelijks een hekwerk en werden nog twee andere paalkuilen (SP29 en SP31) gezien als mogelijks een tweepalige constructie zoals een hek of een rek. Het braakspoor van mogelijk een post-middeleeuwse gebouw is onvolledig en te verstoord om een uitspraak te kunnen doen over een mogelijk type van constructie.

- *Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten? Wat is de conserveringsgraad en de vondstdichtheid?*

Op de site is er een zeer lage vondsdichtheid. Er werden in totaal 10 scherven teruggevonden waarvan 3 in recente verstoringen, 4 in een greppel, 1 in het uitbraakspoor en 2 in een paalkuil. De conserveringsgraad is hoog genoeg om een stabiele bewaring te kunnen garanderen.

(Natuurwetenschappelijke) datering

- *Wat is de fasering van het sporenbestand op beide vindplaatsen op basis van een analyse van het (an)organisch vondstmateriaal (incl. natuurwetenschappelijk dateringstechnieken)?*

Er werden geen stalen geselecteerd voor natuurwetenschappelijk onderzoek gezien de geringe kenniswinst. Er wordt hoe dan ook verwacht dat er geen al te grote fasering is tussen de verschillende spiekers, paalkuilen en greppel. Deze lijken zich te situeren in de ijzertijd tot de (vroeg-) Romeinse periode. Het braakspoor dateert uit de late/post-middeleeuwen.

4.8 SAMENVATTING VOOR EEN GESPECIALISEERD PUBLIEK

De doelstelling van dit onderzoek, in de vorm van een archeologische opgraving, heeft tot doel de informatie uit het bodemarchief in de vorm van een archeologisch ensemble te behouden en te ontsluiten door archeologische sites, sporen en artefacten vrij te leggen en te onderzoeken.

Tijdens de archeologische opgraving werden in totaal 46 sporen aangetroffen en geregistreerd. 42 hiervan zijn van antropogene oorsprong. De archeologische sporen kunnen globaal in volgende categorieën opgedeeld worden, nl.: paalkuilen, greppels en overige kuilen. Er werden een 16-tal paalkuilen aangetroffen, waarvan er 9 tot een vierpalige structuur (spieker) gerekend kunnen worden. Deze twee spiekers hadden eenzelfde oriëntatie wat kan wijzen op een gelijktijdig bestaan en gebruik. 5 andere paalkuilen werden geïnterpreteerd als hekwerk en nog 2 kunnen gezien worden als een tweepalige constructie zoals een hek of een rek. Daarnaast werd een greppel aangetroffen, met daarin de resten van een *dolium*. De spiekers en de greppel duiden op landbouwactiviteit en passen binnen de intensieve landbouwcultuur die de zandleemstreek reeds lang heeft gekend. Er werd tijdens de opgraving eveneens een uitbraakspoor van vermoedelijk een gebouw aan het licht gebracht dat te dateren is in de late of post-middeleeuwen. Dit gebouw behoorde mogelijk tot het pachthof “Hof van Sint-Elisabeth” (1601 – 1784).

In totaal werden 10 scherven ingezameld en gedetermineerd. 3 daarvan werden gevonden in een recente verstoring. 4 kwamen uit een greppel en zijn waarschijnlijk onderdeel van een *dolium*. 2 andere handgevormde stukken werden teruggevonden in een paalkuil en kunnen waarschijnlijk gedateerd worden in de ijzertijd of (vroeg) Romeinse periode, preciezere datering is onmogelijk gezien de bewaringsgraad. Een scherv in grijs aardewerk werd teruggevonden in het uitbraakspoor maar lijkt residueel te zijn en niet tot het spoor te behoren.

Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er zeker vanaf de ijzertijd menselijke activiteiten plaatsvonden binnen het onderzoeksgebied, en dit in de vorm van landbouwactiviteit. In de nabije omgeving wordt een vorm van bewoning vermoed gezien het aangetroffen nederzettingsafval in de sporen. Ook in de late/post-middeleeuwen was er menselijke aanwezigheid, getuige het braakspoor van een mogelijk gebouw uit deze periode.

4.9 SAMENVATTING VOOR EEN NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

Tijdens de archeologische opgraving werden in totaal 46 sporen aangetroffen waarvan er 42 van antropogene oorsprong zijn.

Het grote laat/post-middeleeuwse uitbraakspoor staat mogelijk in verband met het voormalige Hof van Sint-Elisabeth.

De spiekers en de greppel duiden op landbouwactiviteit en passen binnen de intensieve landbouwcultuur die de zandleemstreek reeds lang heeft gekend.

4.10 BIBLIOGRAFIE

Publicaties:

De Raymaeker A., 2017a: *Archeologienota: De geplande ontwikkeling aan het Hof van Sint-Elisabeth te Erps-Kwerps*, Tienen

De Raymaeker A., 2017b: *Archeologienota: De geplande ontwikkeling aan het Hof van Sint-Elisabeth te Erps-Kwerps*, Programma van Maatregelen, Tienen

Haneca K., Ervynck A. & Van Strydonck M., 2019: *¹⁴C: dateren met radiokoolstof. Handleiding agentschap Onroerend Erfgoed nr. 21*, Brussel

Van Liefferinge N. 2018a: *Nota: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek aan het Hof van Sint-Elisabeth*, Tienen

Van Liefferinge N. 2018b: *Nota: Resultaten van het proefsleuvenonderzoek aan het Hof van Sint-Elisabeth*, Programma van Maatregelen, Tienen

Online bronnen:

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Code van Goede Praktijk voor de Uitvoering van en Rapportering over Archeologisch Vooronderzoek en Archeologische Opgravingen en het Gebruik van Metaaldetectoren, versie 3.0". Agentschap Onroerend Erfgoed, 2018.

4.11 FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018).....	7
Figuur 2: Situering van het projectgebied op de topografische kaart (Geopunt, 2018)	7
Figuur 3: Allesporenplan (ARCHEBO bvba, 2018).	8
Figuur 4: Allesporenplan op toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018).	8
Figuur 5: Overzichtsplan met de bodemsporen en losse vondsten (© Studiebureau Archeologie, 2018)	11
Figuur 6: Advieskaart (© Studiebureau Archeologie)	12
Figuur 7: Inplantingsplan van de geplande ontwikkeling.....	14
Figuur 8: Onderzoeksgebied opgedeeld in werkputten (ARCHEBO bvba, 2018).	16
Figuur 9: Allesporenplan met hoogtes (ARCHEBO bvba, 2018).	16
Figuur 10: Uittreksel uit het Digitaal Hoogtemodel (DHM II) met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)	22
Figuur 11: Detail uit de bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)	23
Figuur 12: Detail uit de kaart van Villaret met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)	24
Figuur 13: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)	25
Figuur 14: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie).....	25
Figuur 15: Detail uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie).....	26
Figuur 16: Detail uit de kadasterkaart van Popp met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie).....	26
Figuur 17: Uittreksel uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) met aanduiding van het projectgebied (© Studiebureau Archeologie)	28
Figuur 18: Profiel 1 in werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2018)	29
Figuur 19: Profiel 3 in werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)	29
Figuur 20: Profiel 2 in werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)	30
Figuur 21: Profiel 4 in werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)	30
Figuur 22: Overzichtsfoto Werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2018)	31
Figuur 23: Overzichtsfoto Werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018)	32
Figuur 24: Overzichtsfoto Werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)	32
Figuur 25: Allesporenplan (ARCHEBO bvba, 2018)	33
Figuur 26: Allesporenplan met coupes (ARCHEBO bvba, 2018).....	34
Figuur 27: Overzicht structuren (ARCHEBO bvba, 2018)	35
Figuur 28: Detail gebouwen G1 en G2 (ARCHEBO bvba, 2018)	36
Figuur 29: Vlak- en coupefoto van SP12 (ARCHEBO bvba, 2018).....	37
Figuur 30: Overzichtsfoto van spieker G1 (ARCHEBO bvba, 2018)	37
Figuur 31: Grondplan en coupes van spieker G1 (ARCHEBO bvba, 2018)	38
Figuur 32: Coupefoto SP24 (ARCHEBO bvba, 2018).....	38
Figuur 33: Overzichtsfoto van spieker G2 in westelijke richting (ARCHEBO bvba, 2018)	39
Figuur 34: Overzichtsfoto coupes paalkuilen van spieker G2 (ARCHEBO bvba, 2018)	39
Figuur 35: Grondplan en coupes van spieker G2 (ARCHEBO bvba, 2018)	40
Figuur 36: Vlakfoto's SP 1-5 (ARCHEBO bvba, 2018).....	40
Figuur 37: Detail SP 1 - 5 (ARCHEBO bvba, 2018)	41
Figuur 38: Coupefoto's SP29 en 31 (ARCHEBO bvba, 2018)	41
Figuur 39: Detail tweepalige constructie (ARCHEBO bvba, 2018)	42
Figuur 40: Detail uitbraakspoor (ARCHEBO bvba, 2018).....	43
Figuur 41: Coupefoto van braakspoor in werkput 3 (ARCHEBO bvba, 2018)	43

Figuur 42: Detail greppel (ARCHEBO bvba, 2018)	44
Figuur 43: Vlakfoto's greppel SP34 (ARCHEBO bvba, 2018)	44
Figuur 44: Coupefoto greppel SP34 (ARCHEBO bvba, 2018).....	45
Figuur 45: Vlak- en coupefoto van SP16 (ARCHEBO bvba, 2018).....	45
Figuur 46: Vlak- en coupefoto SP39 (ARCHEBO bvba, 2018)	46
Figuur 47: Coupefoto SP43 (ARCHEBO bvba, 2018).....	46
Figuur 48: Vondstmateriaal SP11, V1 (ARCHEBO bvba, 2018).....	47
Figuur 49: Aardewerk uit SP34, V8 (ARCHEBO bvba, 2018).....	48
Figuur 50: Knoopjes, mantelhaak en kogel (ARCHEBO bvba, 2018)	48
Figuur 51: Natuursteen uit SP 9/23/38 (ARCHEBO bvba, 2018).....	49
Figuur 52: Faseringsplan (ARCHEBO, 2018).	51

4.12 PLANNENLIJST

KOHO/18/09/29/1 - Digitale aanmaak.....	7
KOHO/18/09/29/2 - Digitale aanmaak.....	7
KOHO/18/09/27/3 - Digitale aanmaak.....	8
KOHO/18/09/27/4 - Digitale aanmaak.....	8
KOHO/18/09/27/5 - Digitale aanmaak.....	16
KOHO/18/09/27/6 - Digitale aanmaak.....	16
KOHO/18/09/27/7 - Digitale aanmaak.....	33
KOHO/18/09/27/8 - Digitale aanmaak.....	34
KOHO/18/09/27/9 - Digitale aanmaak.....	35
KOHO/18/09/27/10 - Digitale aanmaak.....	36
KOHO/18/09/27/11 - Digitale aanmaak.....	41
KOHO/18/09/27/12 - Digitale aanmaak.....	42
KOHO/18/09/27/13 - Digitale aanmaak.....	43
KOHO/18/09/27/14 - Digitale aanmaak.....	44
KOHO/18/09/27/15 - Digitale aanmaak.....	51

4.13 FOTOLIJST

KOHO/F/1.....	29
KOHO/F/2.....	29
KOHO/F/3.....	30
KOHO/F/4.....	30
KOHO/F/5.....	31
KOHO/F/6.....	32
KOHO/F/7.....	32
KOHO/F/8.....	37
KOHO/F/9.....	37
KOHO/F/10.....	38
KOHO/F/11.....	38
KOHO/F/12.....	39
KOHO/F/13.....	39
KOHO/F/14.....	40
KOHO/F/15.....	40
KOHO/F/16.....	41
KOHO/F/17.....	43
KOHO/F/18.....	44
KOHO/F/19.....	45
KOHO/F/20.....	45
KOHO/F/21.....	46
KOHO/F/22.....	46
KOHO/F/23.....	47
KOHO/F/24.....	48
KOHO/F/25.....	48
KOHO/F/26.....	49

ARCHEOLOGIE **ERFGOED** **BOUWHISTORIE**

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth
Allesporenplan
27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

 Projectgebied

Velddata

 Recent

 Spoor

 Werkput

 Natuurlijk

 Vergraven

 Profiel

GRB-basiskaart, grijs

ARCHEOLOGIE **ERFGOED** **BOUWHISTORIE**

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth
Allesporenplan
27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

 Projectgebied

Velddata

 Recent

 Spoor

 Werkput

 Natuurlijk

 Vergraven

 Profiel

 Coupe

GRB-basiskaart, grijs

ARCHEOLOGIE **ERFGOED** **BOUWHISTORIE**

Erps-Kwerps - Hof van Sint-Elisabeth
Allesporenplan
27/09/2018

Projectcode opgraving: 2018D281

Legenda

 Projectgebied

Velddata

 Natuurlijk

 Profiel

 Recent

 Spoor

 Vergraven

 Werkput

 Verharding

 Woningen

GRB-basiskaart

 TAW-hoogtes

5 BIJLAGEN

5.1 SPORENLIJST

Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth																																	
Spoor	Werkput	Vlak	Vak	Sector	Vorm	Aard		Kleur		Textuur	Indusies			Afmetingen (cm)		Bioturbatie	Affijning	Coupe	Interpretatie	Spoorassociaties		Spoorrelaties			Datering	Herkenningnummer(s)					Datum		
						Homogeen	Heterogeen	Hoofdkleur	Bijkleur		Soort	Grootte	Hoeveelheid	Vlak	Diepte					Hoort bij	Vervolg van	Jonger dan	Ouder dan	Gelijktijdig met		Foto's	Plannen	Coupetekenr	Vondstenrs	Staalnr			
SP1		1	1		rond		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	15	5	ja	scherp	JA	Paalkuil							F34-35	PL4/9					17/09/2018	
SP2		1	1		rond		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	10	10	ja	scherp	JA	Paalkuil							F36-37	PL4/9					17/09/2018	
SP3		1	1		rond		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	15	3	ja	scherp	JA	Paalkuil							F38-39	PL4/9					17/09/2018	
SP4		1	1		rond	X		lichtgrijs		leem				8	12	ja	scherp	JA	Paalkuil							F40-41	PL4/9					17/09/2018	
SP5		1	1		rond		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	13	2	ja	scherp	JA	Paalkuil							F42-43	PL4/9					17/09/2018	
SP6		1	1		ovaal		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	middel	70	5	ja	scherp	JA	Kuil							F44-45	PL4					17/09/2018	
SP7		1	1		ovaal		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	middel	32	11	ja	scherp	JA	Kuil							F46-47	PL4					17/09/2018	
SP8		1	1		onregelmatig		X	grijs	lichtbruin	leem	HK	klein	veel	62	19	ja	scherp	JA	Kuil							F48-49	PL4					17/09/2018	
SP9		1	1		langwerpig	X		lichtbruin		zand	HK, BS, Fe	groot	veel	1500	70	ja	scherp	JA	Uitbraakspoor					Late/post ME	F50-52	PL4/11			V2			17/09/2018	
SP10		1	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	22	23	ja	scherp	JA	Paalkuil							F56-57	PL4					17/09/2018	
SP11		1	1		ovaal	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	34	27	ja	scherp	JA	Paalkuil	G1				ijzertijd/Rom	F58-59	PL4/8	T1		V1			17/09/2018	
SP12		1	1		ovaal	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	42	28	ja	scherp	JA	Paalkuil	G1				ijzertijd/Rom	F60-61	PL4/8	T3			ST1		17/09/2018	
SP13		1	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	31	32	ja	vaag	JA	Paalkuil	G1				ijzertijd/Rom	F62-63	PL4/8	T4					17/09/2018	
SP14		1	1		ovaal	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	25	25	ja	scherp	JA	Paalkuil	G1				ijzertijd/Rom	F64-65	PL4/8	T5					17/09/2018	
SP15		1	1		ovaal	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	32	24	ja	scherp	JA	Paalkuil	G1				ijzertijd/Rom	F64-65	PL4/8	T5					17/09/2018	
SP16		1	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	groot	veel	max.452	36	ja	scherp	JA	Brandspoor							F66-68	PL4	T6			ST2-3		17/09/2018
SP17		1	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	83	7	ja	vaag	JA	Kuil							F69-70	PL4					17/09/2018	
SP18		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	middel	28	25	ja	vaag	JA	Paalkuil							F71-72	PL4					18/09/2018	
SP19		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	middel	13	40	ja	vaag	JA	Paalkuil							F73-74	PL4					18/09/2018	
SP20		2	1		ovaal		X	grijs	bruin	leem				44	8	ja	vaag	JA	Natuurlijk							F75-76	PL4					18/09/2018	
SP21		2	1		ovaal		X	grijs	bruin	leem	HK, BS	groot	veel	104	36	ja	vaag	JA	Kuil							F77-78	PL4					18/09/2018	
SP22		2	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem				144	2	ja	scherp	JA	Natuurlijk							F79-80	PL4					18/09/2018	
SP23		2	1		langwerpig	X		lichtbruin		zand	HK, BS, Fe	groot	veel	1500	74	ja	scherp	JA	Uitbraakspoor		SP9			Late/post ME	F81	PL4/11			V9			18/09/2018	
SP24		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	33	22	ja	scherp	JA	Paalkuil	G2				ijzertijd/Rom	F82-83	PL4/8	T7		V3			18/09/2018	
SP25		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	35	10	ja	scherp	JA	Paalkuil	G2				ijzertijd/Rom	F87-88	PL4/8	T8					18/09/2018	
SP26		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	26	30	ja	scherp	JA	Paalkuil	G2				ijzertijd/Rom	F89-90	PL4/8	T9					18/09/2018	
SP27		2	1		rond	X		grijs		leem	HK	klein	weinig	23	8	ja	scherp	JA	Paalkuil	G2				ijzertijd/Rom	F91-92	PL4/8	T10			ST4		18/09/2018	
SP28		2	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	22	26	ja	scherp	JA	Kuil							F93-94	PL4					18/09/2018	
SP29		2	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	32	16	ja	scherp	JA	Paalkuil							F95-96	PL4/10					18/09/2018	
SP30		2	1		ovaal		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	123	16	ja	scherp	JA	Kuil							F97-98	PL4					18/09/2018	
SP31		2	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	33	4	ja	scherp	JA	Paalkuil							F99-100	PL4/10					18/09/2018	
SP32		2	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	26	21	ja	scherp	JA	Natuurlijk							F101-102	PL4					18/09/2018	
SP33		2	1		ovaal		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	middel	veel	98	16	ja	scherp	JA	Kuil							F103-104	PL4	T11			ST5		18/09/2018
SP34		3	1		langwerpig		X	licht	bruin	leem	Fe, Mn, HK	middel	middel	1340	40	ja	scherp	JA	Greppel					ijzertijd/Rom	F105-109	PL4/12			V8			19/09/2018	
SP35		3	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	54	29	ja	scherp	JA	Kuil							F110-111	PL4					19/09/2018	
SP36		3	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK	groot	middel	33	37	ja	scherp	JA	Kuil							F112-113	PL4			V6			19/09/2018
SP37		3	1		rond		X	grijs	bruin	leem	HK, Fe	middel	weinig	29	38	ja	scherp	JA	Kuil							F114-115	PL4					19/09/2018	
SP38		3	1		Langwerpig	X		lichtbruin		zand	HK, Fe, BS	groot	veel	1500	70	ja	scherp	JA	Uitbraakspoor		SP9, SP27			Late/post ME	F116-119	PL4/11			V7			19/09/2018	
SP39		3	1		rechthoekig		X	Donkerbruin	oranje	leem	HK, verbrande leem	klein	weinig	242	29	ja	scherp	JA	Kuil							F120-122	PL4					19/09/2018	
SP40		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	310	3	ja	scherp	JA	Verstoring							F123-124	PL4					19/09/2018	
SP41		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	193	4	ja	vaag	JA	Verstoring							F125-126	PL4					19/09/2018	
SP42		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK, BS	klein	weinig	25	36	ja	scherp	JA	Kuil							F127-128	PL4					19/09/2018	
SP43		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	max. 6120	10	ja	vaag	JA	Verstoring							F129-130	PL4					19/09/2018	
SP44		3	1		rond		X	grijs	bruin	HK	HK	klein	weinig	20	23	ja	vaag	JA	Kuil							F131-132	PL4					19/09/2018	
SP45		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	60	36	ja	vaag	JA	Kuil							F133-134	PL4					19/09/2018	
SP46		3	1		onregelmatig		X	grijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	102	4	ja	scherp	JA	Natuurlijk							F135-136	PL4					19/09/2018	

HK: houtskool

Fe: ijzer

BS: baksteen

5.2 VONDSTENLIJST

Projectcode: 2018-D281																																
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth																																
Vondstnumme	Werkput	Vlak	Vak	Sector	Spoor	Vulling/Laag	Kwadrant	Inzamelwijze			Vondscategorie	Datering	Hoeveelheid		XYZ-coördinaten	Foto's	Tekening	Homogeniteit		Beschrijving										Opmerking	Datum	
								Vlak	Coupe	Profiel			Telling	Schatting				Residueel	Intrusief	Baksel	Fragment	Vorm	Type	Glazuur	Inclusies	Versiering	Maakwijze	Herkomst				
V1	1	1			11				X		AW	Ijzertijd	2			F137				oxiderend								handgevormd		17/09/2018		
V2	1	1			9	Onderaan			X		Glas	late/post ME	2																	Vlakglas	17/09/2018	
						Aanleg vlak		X		AW	ME	1					X		reducerend	rand								gedraaid		grijs aardewerk	17/09/2018	
						Aanleg vlak		X		Slak	?	1							oxiderend	wand											metaalslak	17/09/2018
V3	2	1			24				X		NS		4	1																	18/09/2018	
V4	3	1		RR2		Aanleg vlak		X			AW	late ME	2							oxiderend									gedraaid		19/09/2018	
V5	3	1		RR3		Aanleg vlak		X			AW	late ME	1							oxiderend									gedraaid		19/09/2018	
V6	3	1			36				X		NS		1																			19/09/2018
V7	3	1			38				X		NS		2			F139																19/09/2018
V8	3	1			34				X		AW		4			F138				oxiderend									handgevormd		sterk verschaald, mog. Dolium	19/09/2018
V9	2	1			23				X		NS		1																			19/09/2018

AW: aardewerk

NS: natuursteen

5.3 LIJST METAALDETECTIE

Projectcode: 2018-D281																						
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth																						
Vondstnumme	Werkput	Spoor	Vlak	Vak	Sector	Beschrijving	Aardkundige eenheid	Kwadrant	Coupe	Profiel	XYZ-coördinaten	Herkenningsnummer					Maaswijdte	Vondscategorie	Datering	Hoeveelheid		
												Foto's	Kaarten	Plannen	Plattegronde	Coupeteke	Profielteke	Vondstekening			Telling	Schatting
MD1	3		AAVL			Duit West-Frisia (1660); 2 platgeslagen musketkogels (1550-1850); koperen plaatje; 2 loodproppen; kartetskogel (19de-20ste eeuw)																7
MD2	4		AAVL			Musketkogel (1550-1850); pistoletkogel (1550-1850); kartetskogel (19de-20ste eeuw); loodprop																4
MD3	6		AAVL			Rechthoekige gesp in koperlegering met tussenstijl (16de-17de eeuw); pistoletkogel (1550-1850); n.n.t.d. munt																3
MD4	10		AAVL			Loodprop																1
MD5	11		AAVL			Vingerhoed (18de-19de eeuw); koperfragment																2
MD6	13		AAVL			Duit Albrecht & Isabella (1596); mogelijk arm van een balans?; knoop (18de-19de eeuw); loodprop; kartestkogel (19de-20ste eeuw)																5
MD7	14		AAVL			(kleding?)ring in koperlegering ; n.n.t.d. munt (wellicht gebruikt als rondel); kartetskogel (19de-20ste eeuw)																3
MD8	16		AAVL			mannelijk & vrouwelijk element van een accijns- of kwaliteitslood (17de-18de eeuw); 2 loodproppen; kartestkogel (19de-20ste eeuw); zinken ring (20ste eeuw)																5
MD9	18		AAVL			Musketkogel (1550-1850)																1
MD10	19		AAVL			Musketkogel (1550-1850), mes of dolkkap (16de-17de eeiw), zinkfragment																3

5.4 STALENLIJST

Projectcode: 2018-D281																												
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth																												
Staalnummer	Werkput	Vlak	Vak	Sector	Spoor	Vulling/Laag	Kwadrant	Context	Coupe	Profiel	XYZ-coördinaten	Herkenningsnummer						Inzamelwijze	Maaswijdte	Doel						Volume	Genomen handelingen	Uitgevoerde analyse
								Structuur				Foto's	Kaarten	Plannen	Plattegrond	Coupeteken	Profielteken	Vondstekening		Microscopische studie	Macroscopische studie	Datering	Aardkundige analyse	Studie vondsten	Studie micromorfologie			
ST1	1	1			12			G1	X										handmatig			HK				10g		
ST2	1	1			16	1			X										handmatig			HK				10g		
ST3	1	1			16	2			X										handmatig			HK				10g		
ST4	2	1			27			G2	X										handmatig			HK				10g		
ST5	2	1			33				X										handmatig			HK				10g		

5.5 FOTOLIIST

Projectcode: 2018-D281															
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth															
Herkeningsnumm	Werkput	Vlak	Vak	Onderwerp	Type foto								Vervaardiging		Datum
					Overzicht	Vlak	Spoor	Coupe	Profiel	Vondst	Detail	Ander	Analoog	Digitaal	
F0	1	1			X									X	17/09/2018
F1	1	1			X									X	17/09/2018
F2	1	1			X									X	17/09/2018
F3	1	1			X									X	17/09/2018
F4	1	1			X									X	17/09/2018
F5	1	1			X									X	17/09/2018
F6	1	1			X									X	17/09/2018
F7	1	1			X									X	17/09/2018
F8	1	1			X									X	17/09/2018
F9	1	1			X									X	17/09/2018
F10	1	1			X									X	17/09/2018
F11	2	1			X									X	18/09/2018
F12	2	1			X									X	18/09/2018
F13	2	1			X									X	18/09/2018
F14	2	1			X									X	18/09/2018
F15	2	1			X									X	18/09/2018
F16	2	1			X									X	18/09/2018
F17	2	1			X									X	18/09/2018
F18	3	1			X									X	19/09/2018
F19	3	1			X									X	19/09/2018
F20	3	1			X									X	19/09/2018
F21	3	1			X									X	19/09/2018
F22	3	1			X									X	19/09/2018
F23	3	1			X									X	19/09/2018
F24	3	1			X									X	19/09/2018
F25	3	1			X									X	19/09/2018
F26	3	1			X									X	19/09/2018
F27	3	1			X									X	19/09/2018
F28	3	1			X									X	19/09/2018
F29	3	1			X									X	19/09/2018
F30	1	1							X					X	17/09/2018
F31	2	1							X					X	18/09/2018
F32	2	1							X					X	18/09/2018
F33	3	1							X					X	19/09/2018
F34	1	1		1			X							X	17/09/2018
F35	1	1		1				X						X	17/09/2018
F36	1	1		2			X							X	17/09/2018
F37	1	1		2				X						X	17/09/2018
F38	1	1		3			X							X	17/09/2018
F39	1	1		3				X						X	17/09/2018
F40	1	1		4			X							X	17/09/2018
F41	1	1		4				X						X	17/09/2018
F42	1	1		5			X							X	17/09/2018
F43	1	1		5				X						X	17/09/2018
F44	1	1		6 & 7			X							X	17/09/2018
F45	1	1		6 & 7				X						X	17/09/2018
F46	1	1		6				X						X	17/09/2018
F47	1	1		7				X						X	17/09/2018
F48	1	1		8			X							X	17/09/2018
F49	1	1		8				X						X	17/09/2018
F50	1	1		9			X							X	17/09/2018
F51	1	1		9				X						X	17/09/2018
F52	1	1		9				X						X	17/09/2018
F53	1	1		9				X						X	17/09/2018
F54	1	1		10 tot 15			X							X	17/09/2018
F55	1	1		10 tot 15				X						X	17/09/2018
F56	1	1		10			X							X	17/09/2018
F57	1	1		10				X						X	17/09/2018
F58	1	1		11			X							X	17/09/2018
F59	1	1		11				x						X	17/09/2018
F60	1	1		12			X							X	17/09/2018
F61	1	1		12				X						X	17/09/2018
F62	1	1		13			X							X	17/09/2018
F63	1	1		13				X						X	17/09/2018
F64	1	1		14&15			X							X	17/09/2018
F65	1	1		14&15				X						X	17/09/2018
F66	1	1		16			X							X	17/09/2018
F67	1	1		16				X						X	17/09/2018
F68	1	1		16				X						X	17/09/2018
F69	1	1		17			X							X	17/09/2018
F70	1	1		17				X						X	17/09/2018
F71	2	1		18			X							X	18/09/2018
F72	2	1		18				X						X	18/09/2018
F73	2	1		19			X							X	18/09/2018
F74	2	1		19				X						X	18/09/2018

F75	2	1		20			X						X	18/09/2018
F76	2	1		20				X					X	18/09/2018
F77	2	1		21			X						X	18/09/2018
F78	2	1		21				X					X	18/09/2018
F79	2	1		22			X						X	18/09/2018
F80	2	1		22				X					X	18/09/2018
F81	2	1		23			X						X	18/09/2018
F82	2	1		24			X						X	18/09/2018
F83	2	1		24				X					X	18/09/2018
F84	2	1		24 tot 27			X						X	18/09/2018
F85	2	1		24 tot 27			X						X	18/09/2018
F86	2	1		24 tot 27				X					X	18/09/2018
F87	2	1		25			X						X	18/09/2018
F88	2	1		25				X					X	18/09/2018
F89	2	1		26			X						X	18/09/2018
F90	2	1		26				X					X	18/09/2018
F91	2	1		27			X						X	18/09/2018
F92	2	1		27				X					X	18/09/2018
F93	2	1		28			X						X	18/09/2018
F94	2	1		28				X					X	18/09/2018
F95	2	1		29			X						X	18/09/2018
F96	2	1		29				X					X	18/09/2018
F97	2	1		30			X						X	18/09/2018
F98	2	1		30				X					X	18/09/2018
F99	2	1		31			X						X	18/09/2018
F100	2	1		31				X					X	18/09/2018
F101	2	1		32			X						X	18/09/2018
F102	2	1		32				X					X	18/09/2018
F103	2	1		33			X						X	18/09/2018
F104	2	1		33				X					X	18/09/2018
F105	2	1		34			X						X	18/09/2018
F106	2	1		34			X						X	18/09/2018
F107	3	1		34				X					X	19/09/2018
F108	3	1		34				X					X	19/09/2018
F109	3	1		34				X					X	19/09/2018
F110	3	1		35			X						X	19/09/2018
F111	3	1		35				X					X	19/09/2018
F112	3	1		36			X						X	19/09/2018
F113	3	1		36				X					X	19/09/2018
F114	3	1		37			X						X	19/09/2018
F115	3	1		37				X					X	19/09/2018
F116	3	1		38			X						X	19/09/2018
F117	3	1		38				X					X	19/09/2018
F118	3	1		38				X					X	19/09/2018
F119	3	1		38				X					X	19/09/2018
F120	3	1		39			X						X	19/09/2018
F121	3	1		39				X					X	19/09/2018
F122	3	1		39				X					X	19/09/2018
F123	3	1		40			X						X	19/09/2018
F124	3	1		40				X					X	19/09/2018
F125	3	1		41			X						X	19/09/2018
F126	3	1		41				X					X	19/09/2018
F127	3	1		42			X						X	19/09/2018
F128	3	1		42				X					X	19/09/2018
F129	3	1		43			X						X	19/09/2018
F130	3	1		43				X					X	19/09/2018
F131	3	1		44			X						X	19/09/2018
F132	3	1		44				X					X	19/09/2018
F133	3	1		45			X						X	19/09/2018
F134	3	1		45				X					X	19/09/2018
F135	3	1		46			X						X	19/09/2018
F136	3	1		46				X					X	19/09/2018
F137		1		V1					X				X	19/09/2018
F138		1		V8					X				X	19/09/2018
F139		1		V7					X				X	19/09/2018
F140		1		MD					X				X	19/09/2018
F141		1		MD					X				X	19/09/2018
F142		1		MD					X				X	20/09/2018

5.6 PLANNENLIJST

Projectcode: 2018-D281												
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth												
Herkeningsnummer	Werkput	Vlak	Vak	Sector	Type			Onderwerp	Schaal	Vervaardiging		Datum
					Plan	Kaart	Plattegrond			Analoog	Digitaal	
PL1						X		projectgebied op GRB	1:600		X	29/09/2018
PL2						X		projectgebied op topografische kaart	1:600		X	29/09/2018
PL3					X			werkputten	1:400		X	27/09/2018
PL4					X			allesporenplan	1:400		X	27/09/2018
PL5					X			allesporenplan met labels	1:400		X	27/09/2018
PL6					X			allesporenplan met coupes	1:400		X	27/09/2018
PL7					X			overzicht structuren	1:400		X	27/09/2018
PL8							X	detail gebouwen G1 en G2	1:100		X	27/09/2018
PL9							X	detail SP1-5	1:100		X	27/09/2018
PL10							X	detail tweepalige constructie	1:100		X	27/09/2018
PL11							X	detail uitbraakspoor	1:100		X	27/09/2018
PL12							X	detail greppel	1:100		X	27/09/2018

5.7 TEKENINGENLIJST

Projectcode: 2018-D281													
Lijstonderwerp: Kortenberg - Hof van Sint-Elisabeth													
Herkenning	Werkput	Vlak	Vak	Sector	Type				Onderwerp	Schaal	Vervaardiging		Datum
					Coupe	Profiel	Vondst	Aanzicht			Analoog	Digitaal	
T1	1	1			X				SP10	1:20	X	X	17/09/2018
T2	1	1			X				SP11	1:20	X	X	17/09/2018
T3	1	1			X				SP12	1:20	X	X	17/09/2018
T4	1	1			X				SP13	1:20	X	X	17/09/2018
T5	1	1			X				SP14-15	1:20	X	X	17/09/2018
T6	1	1			X				SP16	1:20	X	X	17/09/2018
T7	2	1			X				SP24	1:20	X	X	18/09/2018
T8	2	1			X				SP25	1:20	X	X	18/09/2018
T9	2	1			X				SP26	1:20	X	X	18/09/2018
T10	2	1			X				SP27	1:20	X	X	18/09/2018
T11	3	1			X				SP33	1:20	X	X	19/09/2018

5.8 REFERENTIEPROFIELEN

Profiel 1 in werkput 1

Profiel 3 in werkput 2

Profiel 2 in werkput 2

Profiel 4 in werkput 3

5.9 CONSERVATIERAPPORT

Niet van toepassing

5.10 SKELETFORMULIEREN

Niet van toepassing

5.11 RESULTATEN AARDKUNDIGE EN NATUURWETENSCHAPPELIJKE ANALYSES

Niet van toepassing